

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

Διπλωματική Εργασία

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΠΡΟΤΥΠΩΝ ΕΛΕΓΧΟΥ ΣΤΟΝ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟ ΤΗΣ ΑΠΑΤΗΣ ΤΩΝ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

της

ΠΡΑΣΣΑ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ

Επιβλέπων Καθηγητής: Νεγκάκης Χρήστος

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος στην
Εφαρμοσμένη Λογιστική και Ελεγκτική

Οκτώβριος 2023

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία αποτελεί μια βιβλιογραφική ανασκόπηση της ελεγκτικής των ανώνυμων εταιριών και των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου, που έχουν ως σκοπό την αντιμετώπιση της οικονομικής απάτης, την εύρυθμη λειτουργία του επιχειρηματικού κόσμου και την εξασφάλιση της διαφάνειας. Αρχικά γίνεται μια αναφορά στην βιβλιογραφία και στις μελέτες που έχουν γίνει από διάφορους ερευνητές στο κόσμο για τα ζητήματα της απάτης στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις αλλά και για τη σπουδαιότητα του ελέγχου. Στη συνέχεια γίνεται μια λεπτομερής επεξήγηση της ελεγκτικής επιστήμης και των υπόλοιπων εννοιών που περιλαμβάνει. Έπειτα, αναλύονται κάποια από τα σημαντικότερα διεθνή πρότυπα ελέγχου αλλά και η συμβολή τους στην ελεγκτική και κατ' επέκταση στην πρόληψη και αντιμετώπιση της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων. Στο τελευταίο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην έννοια της απάτης, τα χαρακτηριστικά, και τα κίνητρα που οδηγούν κάποιον στο να παραποιήσει οικονομικά δεδομένα. Επίσης συνδέονται τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου με τον κίνδυνο εμφάνισης απάτης, και τον τρόπο με τον οποίο αυτά, συμβάλουν στη μείωση και καταπολέμηση της. Τέλος θα συμπεράνουμε ότι η επιτυχής εφαρμογή των προτύπων ελέγχου όχι μόνο εξυπηρετεί στην αποτροπή παράνομων δραστηριοτήτων, αλλά συμβάλλει επίσης στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης των επενδυτών και στη διασφάλιση της τήρησης των νομικών απαιτήσεων εντός του χρηματοπιστωτικού τομέα.

ABSTRACT

This dissertation analyses how the International Auditing Standards play a decisive role in reducing the occurrence of fraud in financial statements. First, a reference is made to the bibliography and the studies that have been done by various researchers in the world on the phenomenon of fraud in financial statements and the importance of auditing. Then there is a detailed explanation of auditing science and the rest of the concepts it includes. In the next chapter are analyzed the International Standards of Auditing, their effective implementation as well as their contribution to auditing. In the last chapter, international standards are linked to the risk of fraud and how they contribute to reducing it, as well as the procedures that follow if it is detected and the auditor's responsibility. Finally, we conclude that the successful implementation of audit standards not only serves to prevent fraudulent activities, but also contributes to strengthening investor confidence and ensuring compliance with legal requirements within the financial sector.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	ii
ABSTRACT	iii
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	iv
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ	vi
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο : ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
1.1 Εισαγωγή.....	1
1.2 Σκοπός της εργασίας	2
1.3 Ανάλυση των κεφαλαίων.....	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο : ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ	5
2.1 Εισαγωγή.....	5
2.2 Επισκόπηση Βιβλιογραφίας	5
2.3 Επισκόπηση Αρθρογραφίας	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο : ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ	11
3.1 Ορισμός Ελεγκτικής.....	11
3.2 Ιστορική αναδρομή της Ελεγκτικής	13
3.3 Το ελεγκτικό επάγγελμα στην Ελλάδα	14
3.4 Στόχοι και ευθύνες του Ελεγκτή.....	16
3.5 Κατηγορίες Ελέγχων	17
3.6 Φορείς Παρακολούθησης Ελεγκτικού Έργου.....	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο : ΔΙΕΘΝΗ ΠΡΟΤΥΠΑ ΕΛΕΓΧΟΥ	25
4.1 Ορισμός.....	25
4.2 Ιστορία των ΔΠΕ	28
4.3 Υιοθέτηση διεθνών προτύπων ελέγχου	30
4.4 Ποιοτικός έλεγχος και Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου.....	32
4.5 Προϋποθέσεις διεξαγωγής ποιοτικού ελέγχου.....	35

4.6 Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 200	37
4.7 Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 260	38
4.8 Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 300	40
4.9 Διεθνές πρότυπο ελέγχου 315	41
4.10 Διεθνές πρότυπο ελέγχου 520	42
4.11 Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 700	44
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5° : ΑΠΑΤΗ ΕΠΙ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ	46
5.1 Ορισμός της απάτης	46
5.2 Το τρίγωνο της απάτης.....	47
5.3 Θεωρία Απάτης του Διαμαντιού.....	50
5.4 Χαρακτηριστικά της Λογιστικής Απάτης.....	52
5.5 Εντοπισμός και ανίχνευση της απάτης	53
5.6 Νόμος Sarbanes – Oxley και η αντιμετώπιση της απάτης	57
5.7 Οι επιπτώσεις της οικονομικής απάτης	60
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6°: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ..	62
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	62
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ.....	64
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ	66
ΕΛΛΗΝΙΚΗ.....	66
ΞΕΝΗ.....	67

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

ΔΛΠ = Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα

ΔΠΔΠ 1 = Διεθνές Πρότυπο Δικλιδων Ποιότητας 1

ΔΠΕ = Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου

ΔΠΧΑ = Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς

ΕΔΛΠ = Επιτροπή Διεθνών Λογιστικών Προτύπων

ΣΟΕΛ = Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών

ACFE = Association of Certified Fraud Examiners

ASB = Auditing Standards Board

ASEAN = Association of Southeast Asian Nations

IAASB = International Auditing and Assurance Standards Board

IFAC = International Federation of Accountants

ISA = International Audit Standards

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Εισαγωγή

Στη σημερινή κοινωνία του όλο και αυξανόμενου ανταγωνισμού, έχει δημιουργηθεί το αίσθημα της έντονης προσπάθειας για κατάκτηση ολοένα και μεγαλύτερου μέρους της αγοράς, ενισχύοντας με αυτό τον τρόπο, τους συνεχείς υψηλούς στόχους που θέτουν οι επιχειρήσεις για μεγιστοποίηση των κερδών τους. Καθώς η απάτη μπορεί να επηρεάσει σημαντικά τους επενδυτές και τη φήμη των επιχειρήσεων, είναι απαραίτητο να ληφθούν ορισμένα μέτρα για την πρόληψή της ή τουλάχιστον της έγκαιρης αντιμετώπισής της. Για την αντιμετώπιση αυτών των καταστάσεων έχουν δημιουργηθεί τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου που περιλαμβάνουν μια σειρά αρχών και μεθοδολογιών, που οι ελεγκτές αξιοποιούν με σκοπό όχι μόνο για να δομήσουν την ελεγκτική τους στρατηγική, αλλά αποτελούν αναφορά ώστε να αξιολογήσουν την ποιότητα του ελεγκτικού τους έργου. Τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου συντονίζουν τις διαδικασίες αυτές μεταξύ χωρών και εξυπηρετούν την σημερινή παγκοσμιοποιημένη αγορά.

Ο ρόλος της Ελεγκτικής επιστήμης έχει αποκτήσει μια πιο ουσιαστική μορφή, καθώς το φαινόμενο των παραποιημένων οικονομικών καταστάσεων είναι εξαιρετικά συχνό με τεράστιο αντίκτυπο στην οικονομία. Στην προσπάθεια να σταθεροποιηθεί το κλίμα εμπιστοσύνης αλλά και να ισχυροποιηθεί η διαφάνεια ανάμεσα σε επενδυτές και μετόχους, έχουν θεσπιστεί νέοι κανόνες, πρότυπα και νόμοι.

Οι Carmichael και Willingham (1996)¹, παρουσιάζουν την ελεγκτική σαν μια αλληλουχία δομημένων δραστηριοτήτων, οι οποίες ακολουθούν μια λογική συνοχή και ο

¹Carmichael, D.R., Willingham, J.J. and Schaller, C.A. (1996) Auditing Concepts and Methods. The McGraw-Hill Companies, Inc., New York.

SanchezF. DeVal- derrama (2008)², θεωρεί ότι «κάθε μια από αυτές τις δραστηριότητες είναι απαραίτητο να υπάρχει αφού όλες μαζί λειτουργούν αλυσιδωτά».

Τα εταιρικά σκάνδαλα που ήρθαν στο φως ανά τους καιρούς, δημιούργησαν την ανάγκη για ύπαρξη ενός οργανωμένου συστήματος εξωτερικού αλλά και εσωτερικού ελέγχου που ως στόχο θα έχει να διασφαλίσει την εγκυρότητα των οικονομικών καταστάσεων και κατ' επέκταση την προστασία επενδυτών, μετόχων και όσους συμμετέχουν στην χρηματοπιστωτική αγορά.

Σύμφωνα με τα ΔΠΕ, ο ελεγκτής συλλέγει τα ελεγκτικά τεκμήρια, τα αξιολογεί προκειμένου να εξετάσει κατά πόσο οι ισχυρισμοί των στελεχών της διοίκησης είναι σύμφωνοι με την πληρότητα, την νομιμότητα και την ποιότητα των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Απώτερος σκοπός του είναι να διαμορφώσει μια πλήρως αντικειμενική άποψη για την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων. Με την λήξη του ελέγχου, ο ελεγκτής αναλαμβάνει την σύνταξη της έκθεσης ελέγχου, την υποβάλει στους μετόχους και στο διοικητικό συμβούλιο και ταυτόχρονα εκδίδει το πιστοποιητικό ελέγχου το οποίο είναι απαραίτητο για την δημοσίευση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

1.2 Σκοπός της εργασίας

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να μελετήσει τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου, την εφαρμογή τους στις επιχειρήσεις, καθώς και τον τρόπο με τον οποίον συμβάλουν στη πρόληψη και ανίχνευση της απάτης στις οικονομικές καταστάσεις.

Η παρούσα διπλωματική εργασία αποτελεί μία ανασκόπηση της βιβλιογραφίας για τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου. Θα αναλυθεί συνολικά ο ρόλος που διαδραματίζουν τα πρότυπα στη διαδικασία του εξωτερικού ελέγχου αλλά και ο τρόπος με τον οποίο ο ελεγκτής μπορεί με την βοήθεια των ΔΠΕ να ανιχνεύσει την απάτη και να διεξάγει έναν ποιοτικό και

² Sánchez Fernández de Valderama, J.L. (2008), “Theory and practice in auditing I – Concept and methodology”, 4-a edition, Edition Pyramid, Madrid

αποτελεσματικό έλεγχο, βοηθώντας έτσι τον αναγνώστη να αποκτήσει μια βαθιά και πολύπλευρη κατανόηση γύρω από το θέμα που πραγματεύεται η εργασία.

Τα σημαντικότερα ερευνητικά ερωτήματα που θέτονται στην εν λόγω εργασία είναι τα εξής:

- Τι ορίζεται ελεγκτική και ποια είναι η λειτουργία της;
- Ποια είναι τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου και πως αυτά συμβάλλουν στο έργο των ελεγκτών;
- Ποια είναι τα χαρακτηριστικά της λογιστικής απάτης και ποια είναι τα κίνητρα που ωθούν τις διοικήσεις στην παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων;
- Πως τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου συμβάλλουν στον εντοπισμό και στην αντιμετώπιση της οικονομικής απάτης;

1.3 Ανάλυση των κεφαλαίων

Η παρούσα εργασία αποτελείται από 6 βασικά κεφάλαια. Το πρώτο κεφάλαιο περιλαμβάνει την εισαγωγή στην έννοια της ελεγκτικής, καθώς και τον καθορισμό του σκοπού και της χρησιμότητας της παρούσας εργασίας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται μια επισκόπηση της βιβλιογραφίας και των ερευνών που έχουν πραγματοποιηθεί σχετικές με το θέμα που πραγματεύεται.

Στο τρίτο κεφάλαιο πραγματοποιείται μια λεπτομερής επεξήγηση της ελεγκτικής επιστήμης, η ιστορική αναδρομή της και η πορεία του ελεγκτικού επαγγέλματος στην Ελλάδα. Αναφέρονται οι στόχοι και οι αρχές του ελέγχου, καθώς και οι κατηγορίες του. Επιπλέον, διατυπώνονται οι φορείς παρακολούθησης του ελεγκτικού έργου.

Στο τέταρτο κεφάλαιο αναλύονται τα διεθνή πρότυπα ελέγχου. Δίνεται ο ορισμός και μια σύντομη ιστορία της εξέλιξής τους. Ακόμα, γίνεται επεξήγηση της εφαρμογής των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου, ο τρόπος με τον οποίο συμβάλλουν στην ποιότητα του ελέγχου

καθώς και οι προϋποθέσεις διεξαγωγής ενός ποιοτικού ελέγχου. Στο τέλος του κεφαλαίου γίνεται μια ανάλυση των σημαντικότερων Διεθνών Προτύπων Ελέγχου και σχετικές μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί από διάφορους ερευνητές.

Στο 5^ο κεφάλαιο συνδέεται η έννοια της απάτης με αυτή της Ελεγκτικής. Αναφέρεται ο ορισμός της απάτης, αναλύονται τα μοντέλα του τριγώνου και του διαμαντιού της απάτης, τα χαρακτηριστικά της, αλλά και ο τρόπος με τον οποίο θα μπορούσε να προβλεφθεί και να αντιμετωπιστεί με την βοήθεια των Δ.Π.Ε και του αποτελεσματικού ελέγχου. Στο τέλος γίνεται μια αναφορά των επιπτώσεων της απάτης στην λειτουργία της παγκόσμιας οικονομίας και των επιχειρήσεων.

Στο τελευταίο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα συμπεράσματα της εν λόγω εργασίας και παραθέτονται προτάσεις για μελλοντική έρευνα πάνω στο θέμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

2.1 Εισαγωγή

Το αντικείμενο των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου αλλά και η πρακτική εφαρμογή τους στην διαδικασία του τακτικού εξωτερικού ελέγχου έχει απασχολήσει πολλούς ερευνητές ανά τους καιρούς. Πιο συγκεκριμένα παρατηρείται μια πληθώρα ερευνών και βιβλιογραφίας που εξετάζουν την χρησιμότητα των Δ.Π.Ε καθώς και τον τρόπο με τον οποίο συμβάλλουν σε ένα ποιοτικό εξωτερικό έλεγχο. Στις επόμενες ενότητες θα γίνει μια ανάλυση του ρόλου και της συμβολής των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου, μέσω του εξωτερικού ελέγχου, στην ανίχνευση και αντιμετώπιση του φαινομένου της λογιστικής απάτης.

Για την ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας χρησιμοποιήθηκαν πηγές από άρθρα και βιβλία της τελευταίας 20ετίας, αλλά και διαδικτυακές πηγές, εργασίες και νόμοι που πραγματεύονται θέματα σχετικά με το θέμα της εργασίας.

2.2 Επισκόπηση Βιβλιογραφίας

Οι Νεγκάκης, Ταχυνάκης, (2022)³, με το βιβλίο «Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου», περιγράφουν τις εισαγωγικές έννοιες της ελεγκτικής όπως η επαγγελματική ανεξαρτησία και ο

³ Νεγκάκης, Ι. Χ., Ταχυνάκης Δ. Π., (2022). Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου Θεωρία - Εφαρμογές. Εκδόσεις Αειφόρος Λογιστική

επαγγελματικός σκεπτικισμός και στη συνέχεια στοχεύουν στην αναλυτική παρουσίαση όλων των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου ξεχωριστά.

Οι Νεγκάκης, Ταχυνάκης, (2017)⁴ στο βιβλίο, τους αναλύουν τις βασικές αρχές του ελεγκτικού επαγγέλματος και παρουσιάζουν τα στάδια του ελέγχου που αφορούν τον φορολογικό, εσωτερικό και εξωτερικό έλεγχο. Αναφέρουν πως η ελεγκτική θεωρείται από τους βασικότερους κλάδους της οικονομικής επιστήμης και στοχεύει στην ομαλή λειτουργία των εξωτερικών ελέγχων μέσω της διατύπωσης κανόνων και αρχών. Αναλύουν τις ελεγκτικές διαδικασίες για ορισμένες κατηγορίες των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της οικονομικής μονάδας και τέλος πραγματοποιούν μια σύντομη αναφορά σε λογιστικές απάτες που έλαβαν χώρα είτε στον ελληνικό είτε στο διεθνή χώρο.

Οι Τσακλαγκάνος, Σπαθής, (2015)⁵, στην Τρίτη έκδοση του βιβλίου «Ελεγκτική» παρουσιάζουν την ελεγκτική διαδικασία για κάθε κονδύλι των οικονομικών καταστάσεων και αναλύουν τις ευθύνες των ελεγκτών απέναντι σε τρίτους αλλά και τον Κώδικα Ηθικής και Επαγγελματικής Δεοντολογίας που πρέπει να τηρούν για την ορθή και αμερόληπτη διενέργεια του ελέγχου.

Οι Porter, Simon, Hatherly (2014)⁶, περιγράφουν την φύση του εξωτερικού ελέγχου αλλά και τις αρχές που διέπουν τις ελεγκτικές διαδικασίες. Το βιβλίο καλύπτει τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα και την σχετική νομοθεσία με αυτά. Ακόμη αναφέρονται στην διασφάλιση της ανεξαρτησίας, στα επαγγελματικά καθήκοντα αλλά και στην νομική ευθύνη του ελεγκτή. Τέλος παρουσιάζουν το βασικό εννοιολογικό πλαίσιο της ελεγκτικής όπως ο ελεγκτικός κίνδυνος και ο κίνδυνος ποιοτικού ελέγχου.

Οι Λουμιώτης και Τζίφας (2012)⁷ στο βιβλίο τους, αναλύουν τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου. Πιο συγκεκριμένα, το Πρότυπο 240, περιγράφει την λογιστική απάτη ως μια εσκεμμένη παράνομη ενέργεια από την διοίκηση, τους εργαζομένους ή οποιοδήποτε άλλο

⁴ Νεγκάκης, Ι. Χ., Ταχυνάκης Δ. Π., (2017). Ελεγκτική - Εσωτερικός Ελέγχος, Θεωρία και Εφαρμογές. Εκδόσεις Αειφόρος Λογιστική

⁵ Α. Τσακλαγκάνος, Χ. Σπαθής, Ελεγκτική, Έκδοση 3η, Εκδ. Αφοί Κυριακίδη Α.Ε., Θεσσαλονίκη 2015

⁶ Porter, B., Hatherly, D. and Simon, J. (2014), Principles of external auditing. Wiley, Hoboken, NJ.

⁷ Λουμιώτης Β., Τζίφας Β. (2012). «Βασικές Οδηγίες Εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελέγχου». Αθήνα

τρίτο μέρος, που έχει ως έκβαση την παραποιημένη εικόνα των οικονομικών καταστάσεων. Το ίδιο διεθνές πρότυπο ελέγχου θίγει την ευθύνη με την οποία είναι επιφορτισμένος ο ελεγκτής και τον τρόπο με τον οποίο θα εκτιμήσει τον κίνδυνο της ύπαρξης απάτης στις οικονομικές καταστάσεις.

Στο βιβλίο «Σύγχρονη Ελεγκτική, Θεωρία και Πρακτική σύμφωνα με τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα», ο Καραμάνης, (2008)⁸, αναλύει την έννοια του ελεγκτικού κλάδου αλλά και τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί το ελεγκτικό επάγγελμα στην Ελλάδα. Ακόμη, κάνει μια παρουσίαση της σχέσης των ελέγχων με την εταιρική διακυβέρνηση και παρουσιάζει μια λεπτομερή αναφορά για τον Κώδικα Επαγγελματικής Δεοντολογίας. Εξηγεί το εννοιολογικό πλαίσιο του επιχειρηματικού κινδύνου και τη μέθοδο διαχείρισής του. Αναλύει την χρησιμότητα, τον σκοπό, την φιλοσοφία αλλά και τον τρόπο με τον οποίο διεξάγεται ο έλεγχος των οικονομικών καταστάσεων στις επιχειρήσεις. Ο έλεγχος θεωρείται μια πολύπλοκη διαδικασία που αποτελείται από την εφαρμογή της επαγγελματικής κρίσης και μια σύνθετη διαδραστική συλλογή ελεγκτικών τεκμηρίων.

Με το βιβλίο τους «Αναγνώριση παραποιημένων λογιστικών καταστάσεων», οι Γαγάνης, Ζοπουνίδης (2008)⁹, στοχεύουν στην ανάλυση του κινδύνου της απάτης στις οικονομικές καταστάσεις αλλά και στην δημιουργία μιας μεθοδολογίας που θα παρουσιάζει ολοκληρωμένα την μέθοδο ελέγχου των λογιστικών καταστάσεων.

Οι Κάντζος, Χονδράκης, (2006)¹⁰, αναφέρονται στον τρόπο διεξαγωγής του ελέγχου με στόχο την επιτυχή εφαρμογή του. Αναλύουν τις διαδικασίες που ακολουθεί ένας ελεγκτής και τα στάδια του ελέγχου. Ακόμη αναφέρουν τις ευθύνες που διέπουν τους ορκωτούς ελεγκτές και κάνουν μια αξιολόγηση του συστήματος εξωτερικού ελέγχου. Τέλος κάνουν αναφορά στον έλεγχο νομιμοποίησης εσόδων που προέρχονται από παράνομες δραστηριότητες.

⁸ Καραμάνης, Κ., (2008). Σύγχρονη Ελεγκτική: Θεωρία και Πρακτική Σύμφωνα με τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα. Αθήνα: Εκδόσεις Ο.Π.Α

⁹ Γαγάνης, Π. Χ., Ζοπουνίδης Δ. Κ., (2008). Αναγνώριση Παραποιημένων Λογιστικών Καταστάσεων: Μεθοδολογικό Πλαίσιο και εφαρμογές. Εκδόσεις Κλειδάριθμος

¹⁰ Κάντζος, Κ., Χονδράκη, Α., (2006). Ελεγκτική: Θεωρία και Πρακτική. Αθήνα: Εκδόσεις Σταμούλης

2.3 Επισκόπηση Αρθρογραφίας

Το θέμα της οικονομικής απάτης ανέκαθεν θεωρούταν ένα σημαντικό και περίπλοκο ζήτημα. Στη σύγχρονη κοινωνία, οι ακόρεστες ανάγκες και φιλοδοξίες του ανθρώπου συγκρούονται με την περιορισμένη διαθεσιμότητα οικονομικών πόρων. (Khalili F. et al., 2022)¹¹

Ο κίνδυνος απάτης περιγράφεται ως η πιθανότητα να συμβεί σε μια επιχείρηση απάτη η οποία μπορεί να την εμποδίσει να επιτύχει τους επιχειρηματικούς της στόχους. Ανεξαρτήτως της αποτελεσματικότητας του εσωτερικού ελέγχου, πάντα υπάρχει η πιθανότητα από την διοίκηση ότι δεν θα μπορέσει να ανταποκριθεί κατάλληλα στο περιορισμό και στην αντιμετώπιση της εμφάνισης κινδύνου απάτης δηλαδή στην ύπαρξη του εγγενούς κινδύνου. Ο υπόλοιπος κίνδυνος απάτης αναφέρεται στην περίπτωση όπου η επιχείρηση έχει υιοθετήσει σύστημα δικλείδων ασφαλείας. (Ljutić B., & Samardžić R., 2022)¹²

Οι Rasha Kassem και Andrew W. Higson¹³ ερεύνησαν την ευθύνη που έχουν οι εξωτερικοί ελεγκτές σε συνάρτηση με την διαφθορά των εταιριών. Οι εξωτερικοί ελεγκτές επιβαρύνονται με την ευθύνη της αξιολόγησης του κινδύνου για την ύπαρξη εταιρικής απάτης, αλλά οι αρμοδιότητες τους δεν εξακριβώθηκαν επακριβώς από τις ρυθμιστές των αρχών του εξωτερικού ελέγχου. Η παρούσα έρευνα ήταν από τις πρώτες που αποσαφήνισε την ευθύνη των εξωτερικών ελεγκτών σχετικά με την εταιρική απάτη και διευκρινίζει τα εμπόδια στα Δ.Π.Ε που έχουν σχέση με αυτό το ζήτημα. Παρέχει επιπλέον προτάσεις προς τους ρυθμιστικούς φορείς, τις ελεγκτικές εταιρίες και τους ερευνητές.

¹¹ Khalili Somarin, F., Khalilpour, M., & Ramezani, J. (2022). Factors affecting the detection of fraud in financial statements using structural equation modeling. *International Journal of Nonlinear Analysis and Applications*.

¹² Ljutić, B., & Samardžić, R. (2022). Continuous Fraud Assessment within the External Auditing. *Journal of Forensic Accounting Profession*, 2(1), 43-54.

¹³ Rasha Kassem and Andrew W. Higson (2016) « External Auditors and Corporate Corruption»

Οι Richard Turpen and Haley Dyer (2015)¹⁴ σε μια έρευνα τους, επισημαίνουν την αξία της συνεργασίας μεταξύ του εσωτερικού και εξωτερικού ελεγκτή, προκειμένου να επιτύχουν έναν αποτελεσματικό και εποικοδομητικό ελεγκτικό αποτέλεσμα . Επίσης μέσω των νέων Διεθνών Προτύπων Ελέγχου και της ενισχυμένης πίεσης προς τους ελεγκτές έχει έρθει στην επικαιρότητα η σχέση εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου. Οι εσωτερικοί ελεγκτές μπορούν να αντιληφθούν αυτές τις αλλαγές και να αναλάβουν τα μέτρα που απαιτούνται προκειμένου να έχουν την διασφάλιση ότι η πλήρης αξία των συντονισμένων υπηρεσιών ελέγχου θα συνεχίσει να παρέχεται στον οργανισμό τους.

Σε μια σχετική μελέτη, ο Kandemir (2013)¹⁵ ερεύνησε τον ελεγκτικό νόμο της ΕΕ καθώς και τον ρόλο που έπαιξαν οι ελεγκτές στην παγκόσμια οικονομική κρίση που σημειώθηκε το 2008. Σκοπός αυτής της μελέτης ήταν να τονίσει τη σημασία του επαγγελματικού σκεπτικισμού στην αποτελεσματικότητα των ελέγχων. Σύμφωνα με τις διατάξεις του ISA 240, είναι καθήκον του ελεγκτή να αποκτήσει εύλογη διασφάλιση ότι οι υπό εξέταση οικονομικές καταστάσεις δεν περιλαμβάνουν σοβαρές ανακρίβειες που είναι αποτέλεσμα είτε απάτης είτε λάθους. Ο Kandemir (2013) κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τα ISA υπογραμμίζουν πως οι ελεγκτές δεν μπορούν να εγγυηθούν την απόλυτη βεβαιότητα για το εάν οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις είναι απαλλαγμένες από ουσιώδη παραποίηση, ωστόσο μπορούν να πραγματοποιούν τον έλεγχο υπό το πρίσμα του επαγγελματικού σκεπτικισμού.

Μελέτη που πραγματοποιήθηκε από τους Blay and Greiger (2013)¹⁶ κάνει λόγο για την σχέση ανάμεσα στις αμοιβές του ελέγχου και το είδος της γνώμης που θα αποφασίσει ο ελεγκτής. Κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι το ύψος των αμοιβών από τις υπηρεσίες ελέγχου έχει αρνητική συσχέτιση με την περίπτωση ο ελεγκτής να αλλάξει γνώμη για θέματα going concern¹⁷ που σχετίζονται με την εταιρία.

¹⁴ Richard Turpen and Haley Dyer (2015), «Working with external auditors: a successful relationship between internal and external auditors depends on collaboration an open communication to achieve the shard goal of effective audit service. »

¹⁵ Kandemir, H. K. (2013). The EU law on auditing and the role of auditors in the global financial crisis of 2008. *International Journal of Disclosure and Governance*, 10(3), 213–233.

¹⁶ Blay, A. D. & Geiger, M. A. 2013. Auditor Fees and Auditor Independence: Evidence from Going Concern Reporting Decisions*. *Contemporary Accounting Research*, vol. 30, pp. 579-606.

¹⁷ Η Αρχή της συνέχισης της δραστηριότητας της εταιρίας.

Οι Goh et al (2012)¹⁸ περιγράφουν στην έρευνά τους την σχέση ανάμεσα στην αδυναμία της εφαρμογής των δικλίδων ασφαλείας και της γνώμης που θα σχηματίσει ο ελεγκτής για συνέχιση της δραστηριότητας μιας οικονομικής μονάδας. Η έρευνα απέδειξε πως όταν παρατηρούνται κενά στο σύστημα εσωτερικού ελέγχου μιας επιχείρησης, τότε αυξάνονται οι πιθανότητες ο ελεγκτής να κάνει αναφορά στην έκθεσή του για θέματα going concern. Όσο περισσότερες αδυναμίες παρατηρούνται, τόσο μεγεθύνεται η αβεβαιότητα του ελεγκτή.

Η Guha (2012)¹⁹ στην έρευνα της αναφέρει την αναγκαιότητα για ύπαρξη ειλικρίνειας και αξιοπιστίας από τους ορκωτούς ελεγκτές αλλά και στη σχέση της εταιρίας με τον επενδυτή ως μια αδιάκοπη μορφή πληροφόρησης που ως στόχο έχει την ύπαρξη ισορροπίας. Οι ελεγκτές που ενημερώνονται συνεχώς, ενισχύουν την αξιοπιστία παρά το γεγονός ότι ο ελεγκτής μπορεί να έχει κίνητρα να προωθή τα συμφέροντα της διοίκησης εις βάρος των μετόχων. Οι οικονομικές απολαβές του ελεγκτή θα πρέπει να μην θεωρούνται πολύ υψηλές ή χαμηλές ώστε να μην αμφισβητείται η αξιοπιστία του πελάτη, και τέλος τονίζει τη χρησιμότητα του υποχρεωτικού ελέγχου στην πρόληψη και αποκάλυψη παρατυπιών.

Σύμφωνα με την έρευνα του Σπαθή (2002), οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν βιώσει τις μεγαλύτερες περιπτώσεις λογιστικής απάτης που σχετίζονται με τη ψευδή αναπαράσταση των οικονομικών καταστάσεων χρησιμοποιώντας την δημιουργική λογιστική ως μέσο για να το επιτύχουν. Ακόμη αναφέρει ότι οι συνηθέστεροι τρόποι παραποίησης είναι η υπερτίμηση του κύκλου εργασιών, των κερδών ή στοιχείων του ενεργητικού είτε υποτίμηση εξόδων ή υποχρεώσεων με σκοπό την διαστρέβλωση της ορθής εικόνας των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

Τέλος γίνεται χρήση του Εγχειριδίου Διεθνών Προτύπων Ελέγχου και Προτύπων Δικλίδων Ποιότητας της I.F.AC (Handbook Of International Standards Of Auditing And Quality Control) για αναφορές σε Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου.

¹⁸ GOH, B. W., KRISHNAN, J. & LI, D. 2012. Auditor Reporting under Section 404: The Association between the Internal Control and Going Concern Audit Opinions. Contemporary Accounting Research, vol.30, pp. 970-995.

¹⁹ Guha(2012), Honesty and Intermediation: Corporate Cheating, Auditor Involvement and the Implications for Takeoff, Seoul Journal of Business v.18 p.57-90

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

3.1 Ορισμός Ελεγκτικής.

Ο έλεγχος είναι μια βασική λογιστική πειθαρχία. Καθορίζει κατευθυντήριες γραμμές για τον οικονομικό έλεγχο. Ορκωτοί ελεγκτές-λογιστές εκτός της οικονομικής μονάδας επιβλέπουν τις ετήσιες διαδικασίες και τεχνικές διαχείρισης της εταιρείας. Για την επαλήθευση των αναφερόμενων οικονομικών στοιχείων, ακολουθείται μια νομοθεσία για τις εταιρείες σύμφωνα με τους ευρέως αποδεκτούς λογιστικούς κανόνες και πρότυπα.

Η Ελεγκτική σύμφωνα με τον Τσιμαρά (1956)²⁰, είναι «το σύνολο κανόνων, αρχών και ενεργειών όπου με τη βαθιά γνώση της Οικονομίας των Εκμεταλλεύσεων, της Λογιστικής και του Δικαίου, πραγματοποιείται ο έλεγχος των οικονομικών καταστάσεων, εμπορικών βιβλίων και λογιστικών και συναφή δεδομένων με στόχο τον προσδιορισμό των ενεργειών ή παραλείψεων και την εξαγωγή τεκμηριωμένων συμπερασμάτων».

Ο Καζαντζής, (2006, σελ. 52)²¹ ορίζει την ελεγκτική ως εξής: ««το σύνολο αρχών, κανόνων και ενεργειών με τις οποίες με βάση τη βαθιά γνώση της Οικονομίας των Επιχειρήσεων, της Λογιστικής και του Δικαίου εκτελείται ο έλεγχος των εμπορικών βιβλίων, οικονομικών καταστάσεων, λογιστικών και λοιπών δεδομένων, με σκοπό να εξακριβωθεί και να κοινοποιηθεί στους ενδιαφερόμενους χρήστες κατά πόσο οι πληροφορίες αυτές ανταποκρίνονται σε προκαθορισμένα κριτήρια».

²⁰ Τσιμαράς, Μ.,(1956). Αρχές Γενικής Λογιστικής. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση

²¹ Καζαντζής Χ. (2006). Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος, Εκδόσεις Business Plus, Αθήνα.

Πιο αναλυτικά, οι θεμελιώδεις στόχοι του ελέγχου είναι οι εξής: (Τσακλαγκάνος, Α. Σπαθής, Χ. 2015)²²

- Πρόληψη και ανίχνευση λαθών στη λογιστική.
- Έρευνα, αποκάλυψη και περιορισμό σφαλμάτων εκούσιων ή ακούσιων.
- Αξιολόγηση, εξέταση και σχολιασμός της ακρίβειας και αξιοπιστίας των οικονομικών καταστάσεων.
- Αξιολόγηση της δομής και της αναφοράς διαφόρων συγκεκριμένων σημείων στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, στα οποία συνήθως περιλαμβάνονται λεπτομερείς πληροφορίες σχετικά με την ανάπτυξη και τις τάσεις που κυριαρχούν στην οικονομική οντότητα.
- Πιστοποίηση της επάρκειας ή ανεπάρκειας της διαχρονικής κατάρτισης των αριθμοδεικτών για την εξαγωγή των ανάλογων χρήσιμων συμπερασμάτων
- Επισήμανση των ατελειών και προσδιορισμός των αδυναμιών σε όλο το σύνολο της απεικόνισής της επιχείρησης και της διαχείρισής της.
- Εκτίμηση της πιθανότητας είσπραξης των απαιτήσεων της οικονομικής μονάδας, προκειμένου να γίνει ο υπολογισμός της επισφάλειας και να σχηματιστεί η ανάλογη πρόβλεψη.

Οι Αρχές, οι κανόνες και οι ενέργειες που ο ορκωτός ελεγκτής ακολουθεί κατά την διενέργεια του εξωτερικού ελέγχου σε οικονομικές οντότητες που συντάσσουν οικονομικές καταστάσεις, προσδιορίζονται από τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου.

Ο υποχρεωτικός έλεγχος οικονομικών καταστάσεων αναφέρεται στον εξωτερικό έλεγχο που επιβάλλεται νομικά ή από τους κανονισμούς για συγκεκριμένες εταιρείες ή οργανισμούς. Οι εταιρείες είναι υποχρεωμένες να υποβάλλουν τις οικονομικές τους καταστάσεις για επαλήθευση από ανεξάρτητο ελεγκτή, ο οποίος διεξάγει τον υποχρεωτικό έλεγχο για την εξασφάλιση της ακρίβειας και της νομιμότητας των οικονομικών καταστάσεων.

²² Α. Τσακλαγκάνος, Χ. Σπαθής, Ελεγκτική, Έκδοση 3η, Εκδ. Αφοί Κυριακίδη Α.Ε., Θεσσαλονίκη 2015

Σύμφωνα με τον ν. 4336/2015 από 1.1.2016, οι εταιρίες που υπόκεινται σε υποχρεωτικό εξωτερικό έλεγχο από ορκωτούς ελεγκτές – λογιστές, είναι οι μεσαίες ή μεγάλες εταιρίες οι οποίες σύμφωνα με τα άρθρα 1, 2 του ν. 4308/2014 θα πρέπει για 2 συνεχόμενες χρήσεις να υπερβαίνουν τα παρακάτω κριτήρια :

1. Σύνολο ενεργητικού: 4.000.000 ευρώ.
2. Καθαρό ύψος κύκλου εργασιών: 8.000.000 ευρώ.
3. Μέσος όρος απασχολουμένων κατά τη διάρκεια της περιόδου: 50 άτομα.

3.2 Ιστορική αναδρομή της Ελεγκτικής²³

Η αρχική θεσμοθέτηση του ελέγχου οφείλεται στην ανάγκη παρακολούθησης των καθημερινών συναλλαγών και στην διασφάλιση της χρηστής διαχείρισης του δημοσίου χρήματος.

Οι αρχικές γραπτές αναφορές για την ύπαρξη οικονομικών εκθέσεων αλλά και εμπορικών νόμων έχουν την βάση τους το 3000 π.χ στην αρχαία Βαβυλώνα. Οι Νινευίτες είχαν εισάγει εμπορικούς κανόνες, οι οποίοι υπαγόρευαν την μέθοδο που διεξάγονταν οι εμπορικές συναλλαγές.

Στην Αρχαία Αίγυπτο, εισήχθη το αξίωμα των «Επιστατών», προκειμένου να φορολογούν οι Φαραώ, τις συγκομιδές των σιτηρών. Αυτοί ήταν επιφορτισμένοι με την καταγραφή εμπορικών και λογιστικών εγγραφών.

Στην αρχαία Αθήνα, πριν το 300 π.χ. κάνει την εμφάνιση του το Συνέδριο των Λογιστών, σύμφωνα με το οποίο, επιτηρούσαν τα οικονομικά του Κράτους. Επίσης όταν κάποιος άρχοντας αποχωρούσε από το αξίωμα, υπήρχαν οι λεγόμενοι «Εύθυνοι», των οποίων ο ρόλος, μαζί με αυτών των «Λογιστών», ήταν να ελέγχουν τους «Λογαριασμούς Διαχειρίσεως». Στην

²³ Α. Τσακλαγκάνος, Χ. Σπαθής, Ελεγκτική, Έκδοση 3η, Εκδ. Αφοί Κυριακίδη Α.Ε., Θεσσαλονίκη 2015

υπόλοιπη αρχαία Ελλάδα υπήρχαν διάφορες ομάδες όπως οι «Εξεταστάς» οι οποίες ήταν υπεύθυνες για να διενεργούν ελεγκτικές διαδικασίες.

Ο όρος Auditors πρωτοσυναντάται στην Αγγλία το 1825 σε διάταγμα του Εδουάρδου του Α'. Το διάταγμα αυτό, υποχρέωνε όλους τους διαχειριστές δημοσίου χρήματος, να ελέγχονται από ελεγκτές. Στη Βενετία το 1581, πρωτοεμφανίζεται η επίσημη ένωση επαγγελματιών ελεγκτών με τίτλο «Collegio dei Raxonati» Τέτοιες ενώσεις, θα υπάρξουν ξανά πολύ αργότερα στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές πόλεις και στις Ηνωμένες Πολιτείες.

Στην Ελλάδα, η αρχική πρωτοβουλία για τη δημιουργία ενός οργανωμένου σώματος ελεγκτών προήλθε από τον νόμο 5076/1931. Ωστόσο, η πραγματοποίηση αυτών των προτάσεων έλαβε χώρα το 1955, με τη θέσπιση του «Σώματος Ορκωτών Λογιστών» μέσω του νόμου 3329/1955.

Βάσει των ερευνητών, η εδραίωση των αντίστοιχων ελεγκτών ήταν αποτέλεσμα της συγκεκριμένης κάθε φορά οικονομικής και κοινωνικής δομής που κατάφερνε να κυριαρχήσει. Επομένως η αύξηση των υποχρεώσεων και των αρμοδιοτήτων των ελεγκτών ήταν σε πλήρη ευθυγράμμιση με την εξέλιξη του συστήματος.

3.3 Το ελεγκτικό επάγγελμα στην Ελλάδα²⁴

Η ιστορία του επαγγέλματος του ορκωτού ελεγκτή στην Ελλάδα, διαχωρίζεται σε 3 χρονικές περιόδους:

- Από την περίοδο 1920 – 1956 ως την ημερομηνία έναρξης λειτουργίας του Σώματος Ορκωτών Λογιστών, όπου ο έλεγχος στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις των Α.Ε ήταν τυπικός λόγω της απουσίας του οργανωμένου ελεγκτικού επαγγέλματος.
- Στην περίοδο λειτουργίας (1957 – 1992) όπου πρωτοεμφανίζεται η λειτουργία του οργανωμένου Σώματος Ορκωτών Λογιστών στην Ελλάδα, όπου μέσω της υποχρεωτικής ένωσης ατόμων σε ένα νομικό πρόσωπο, τα μέλη εκτελούσαν δημόσιο

²⁴ <https://www.soel.gr/>

καθήκον και διατηρούσαν την ελευθερία έκφρασης των απόψεών τους. Μέσα από αυτή τη διαδικασία αναδείχθηκαν ελεγκτές υψηλής επαγγελματικής κατάρτισης, που εκτελούσαν ουσιώδη έλεγχο στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων.

- Στην περίοδο 1993 μέχρι σήμερα, δηλαδή από την παύση του Σώματος Ορκωτών Λογιστών, μέχρι την ίδρυση του ΣΟΕΛ (Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών) και την έναρξη της λειτουργίας των ελεγκτικών εταιριών.

Το έτος 2003, δημιουργήθηκε η Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων (ΕΛΤΕ) με στόχο τον ποιοτικό έλεγχο των υποχρεωτικών ελέγχων των οικονομικών καταστάσεων των εταιριών, από τους επαγγελματίες ορκωτούς ελεγκτές λογιστές, την παροχή γνώμης σε θέματα που αφορούν την προσαρμογή των λογιστικών προτύπων, καθώς και την επίβλεψη της λειτουργίας του ΣΟΕΛ.

Ειδικότερα το έτος 2008, με τον Ν.3693 πραγματοποιήθηκε συμμόρφωση της Ελληνικής νομοθεσίας με τις διατάξεις της Οδηγίας 2006/43/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου όπου προβλέπονται τα εξής:

- Τα κριτήρια που πρέπει να πληρούνται για να χορηγηθεί άδεια ασκήσεως του επαγγέλματος
- Πραγματοποίηση επαγγελματικών εξετάσεων για τον έλεγχο της θεωρητικής και πρακτικής κατανόησης των γνώσεων τους.
- Πρακτική άσκηση, συνεχής επιμόρφωση και απαλλαγές από επαγγελματικές εξετάσεις
- Τήρηση δημοσίου μητρώου των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών.
- Τήρηση των βασικών αρχών και κανόνων που ορίζονται από τον Κώδικα Επαγγελματικής Δεοντολογίας.
- Συμμόρφωση με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου
- Αστική και νομική ευθύνη.

3.4 Στόχοι και ευθύνες του Ελεγκτή

Ο σκοπός του ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων είναι να διατυπώσει ο ελεγκτής την άποψή του σχετικά με το κατά πόσο αυτές έχουν συνταχθεί ουσιωδώς, σύμφωνα με το ισχύον λογιστικό πλαίσιο, είτε αυτό ανήκει στα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα που η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει εγκρίνει, είτε ακολουθεί τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα που έχουν επικυρωθεί από την ελληνική νομοθεσία.

Ο ελεγκτής οφείλει:

- Να τηρεί απόλυτα τον Κώδικα Επαγγελματικής Δεοντολογίας
- Να εκτελεί τους ελέγχους που του ανατίθενται όπως ορίζει η Ελληνική Εταιρική

Νομοθεσία

- Να χρησιμοποιεί τον επαγγελματικό του σκεπτικισμό, κάθε φορά που σχεδιάζει την στρατηγική και την εκτέλεση του ελεγκτικού του έργου, αναγνωρίζοντας το ενδεχόμενο οι ελεγχόμενες χρηματοοικονομικές καταστάσεις να περιέχουν ουσιώδη λάθη και σφάλματα.

Ο ελεγκτής πρέπει να επιλέγει τις ελεγκτικές διαδικασίες που θα ακολουθήσει σύμφωνα πάντα με ισχύουσες νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις και με βάση τις κατευθυντήριες γραμμές που έχουν θεσπίσει τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου. Δεδομένου των δυσκολιών, ο έλεγχος παρέχει στον χρήστη εύλογη διασφάλιση, αλλά δεν μπορεί να εγγυηθεί ότι οι οικονομικές καταστάσεις είναι απαλλαγμένες από ουσιώδη σφάλματα και παραλείψεις.

Ο έλεγχος πραγματοποιείται από έναν νόμιμο ελεγκτή ή ένα ελεγκτικό γραφείο. Ο ελεγκτής πρέπει να έχει γνώσεις, τεχνογνωσία και ικανότητες να κατανοεί και να εφαρμόζει ελεγκτικά πρότυπα, να αποκτά επαρκή ελεγκτικά τεκμήρια και να συντάσσει μια λεπτομερή και σαφή αναφορά ελέγχου. Οι ελεγκτικές εταιρίες και οι νόμιμοι ελεγκτές πρέπει να διαθέτουν ανεξαρτησία από την εταιρεία που υπόκειται σε έλεγχο, και από τρίτα μέρη, χρήστες οικονομικών καταστάσεων. Ο ελεγκτής πρέπει να είναι απαλλαγμένος από κάθε εξωτερική πίεση και υποχρέωση έναντι οποιουδήποτε παράγοντα που επηρεάζει το πόρισμά του.

Ο ελεγκτής αναφέρει τα αποτελέσματα και την γνώμη του αναφορικά με τον έλεγχο που διενήργησε και τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξε, μέσω συγκεκριμένων διαδικασιών ελέγχου. Ο ελεγκτής επικοινωνεί με τους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων, εσωτερικά και εξωτερικά δημοσιεύοντας την έκθεση ελέγχου του.

Μια διαφορετική προσέγγιση για την αξία του ελέγχου στις οικονομικές οντότητες είναι η αλληλεπίδραση μεταξύ ιδιοκτήτη και διαχειριστή. Αυτή η αλληλεπίδραση μπορεί να οδηγήσει σε μια σύγκρουση συμφερόντων λόγω των διαφορετικών συμφερόντων που μπορεί να υπάρχουν μεταξύ αυτών που διαχειρίζονται την επιχείρηση και των ιδιοκτών/μετόχων οι οποίοι βρίσκονται εκτός της διοικούμενης από τους διαχειριστές οντότητας. Εάν η μεγιστοποίηση του προσωπικού τους συμφέροντος είναι ο κύριος σκοπός και των δύο πλευρών, τότε υπάρχει η πιθανότητα οι διαχειριστές (Διοικητικό Συμβούλιο) των επιχειρήσεων να μην προσανατολίζονται προς την ίδια κατεύθυνση με αυτήν, που θα εξυπηρετούσε την καλύτερη δυνατή προστασία των συμφερόντων των μετόχων..²⁵

3.5 Κατηγορίες Ελέγχων

Οι έλεγχοι είναι διαφορετικοί από εταιρία σε εταιρία ανάλογα με το εύρος, την περιοδικότητα, τον στόχο και την ιδιότητα του ελεγκτή (Νεγκάκης & Ταχυνάκης, 2017)²⁶.

1. Ανάλογα με την εξάρτηση του προσώπου από την ελεγχόμενη εταιρία, σε εξωτερικό και εσωτερικό.
 - Εξωτερικός έλεγχος είναι αυτός που πραγματοποιείται από ένα άτομο που δεν έχει εξαρτημένη σχέση εργασίας ή οικονομική με την εταιρία, τους μετόχους ή διοικητές

²⁵ Καζαντζής Χ. Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος, Εκδόσεις Business Plus, Αθήνα. σελ.45

²⁶ Νεγκάκης, Ι. Χ., Ταχυνάκης Δ. Π., (2017). Ελεγκτική - Εσωτερικός Ελέγχος, Θεωρία και Εφαρμογές. Εκδόσεις Αειφόρος Λογιστική σελ. 20

αυτής, διαθέτει άδεια ασκήσεως επαγγέλματος και τα προβλεπόμενα αυξημένα προσόντα εντιμότητας και επάρκειας αναγκαίων θεωρητικών γνώσεων

- Εσωτερικός έλεγχος είναι αυτός που πραγματοποιείται από ένα άτομο που διαθέτει επιστημονικά και επαγγελματικά προσόντα γνώσης και εμπειρίας, αλλά είναι υπάλληλος της εταιρίας που υπόκεινται σε έλεγχο και έχει άμεση σχέση με τα άτομα και τα στελέχη που διαμορφώνουν την πορεία της. Είναι υποχρεωμένος να υπακούει στους εσωτερικούς κανονισμούς και τις υποδείξεις της διοίκησης της εταιρίας, που μπορεί να διαφέρουν από τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου.

2. Ανάλογα με το εύρος:

- Γενικοί: Έλεγχοι που αφορούν το σύνολο των δραστηριοτήτων της εταιρίας, ακολουθούν τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου (ΔΠΕ) και έχουν στόχο την ορθή απεικόνιση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και την τήρηση των διαδικασιών για την επίτευξη του σκοπού της.
- Ειδικοί: Έλεγχοι που επικεντρώνονται σε συγκεκριμένους λογαριασμούς ή τομείς και διαδικασίες της εταιρίας, συνήθως πραγματοποιούνται χωρίς προειδοποίηση και εντοπίζουν λάθη, ελέγχουν την τήρηση των λογαριασμών ή των διαδικασιών.

3. Ανάλογα με την περιοδικότητα:

- Μόνιμοι: Πραγματοποιούνται κατά τη διάρκεια της χρήσης.
- Τακτικοί: Πραγματοποιούνται σε τακτά χρονικά διαστήματα.
- Έκτακτοι: Πραγματοποιούνται σε τυχαία χρονική στιγμή.

4. Ανάλογα με το σκοπό που επιτελούν:

- Προληπτικοί: Πραγματοποιούνται με στόχο την πρόληψη λαθών κατά την παρακολούθηση λογαριασμών και διαδικασιών.
- Κατασταλτικοί: Πραγματοποιούνται μετά από την εκτέλεση μιας πράξης και στοχεύουν στον εντοπισμό και στην αντιμετώπιση σφαλμάτων που έχουν προκληθεί εσκεμμένα ή ακούσια.

5. Ανάλογα με το νομοθετικό πλαίσιο:

- Υποχρεωτικοί: Επιβάλλονται από δημόσιες αρχές..
- Προαιρετικοί: Έλεγχοι οι οποίοι έχουν επιβληθεί από την διοίκηση ή τους μετόχους για προσωπική τους χρήση.

6. Ανάλογα με τον τομέα που διερευνούν:

- Διαχειριστικοί: Αυτοί που ασχολούνται με την διαχείριση των οικονομικών της εταιρίας.
- Διοικητικοί: Αυτοί που έχουν σαν αντικείμενο την επίβλεψη της σωστής και ακριβούς εφαρμογής των τηρούμενων διαδικασιών.
- Φορολογικοί: Αυτοί που παρακολουθούν την ακριβή συμμόρφωση με τη φορολογική νομοθεσία και τις υποχρεώσεις φορολόγησης.

Στην καθημερινότητα των επιχειρήσεων, τα είδη ελέγχων που προαναφέρθηκαν δεν είναι διαχωρισμένα μεταξύ τους. Τείνουν να συνδυάζονται και να επικοινωνούν μεταξύ τους, με τελικό στόχο την αποτελεσματικότητα του ελέγχου ώστε τα πορίσματα που θα προκύψουν να είναι πλήρως αιτιολογημένα και τεκμηριωμένα. Ωστόσο το βασικό κομμάτι της ελεγκτικής διαδικασίας είναι ο εσωτερικός και εξωτερικός έλεγχος.²⁷

3.6 Φορείς Παρακολούθησης Ελεγκτικού Έργου

Οι πολύπλοκες οικονομικές σχέσεις και το επιχειρηματικό περιβάλλον των σύγχρονων επιχειρήσεων, σε συνδυασμό με την αδυναμία όλων των μετόχων να συμμετάσχουν στη

²⁷ Α. Τσακλαγκάνος, Χ. Σπαθής, Ελεγκτική, Έκδοση 3η, Εκδ. Αφοί Κυριακίδη Α.Ε., Θεσσαλονίκη 2015

διοίκηση και διαχείριση της εταιρείας, απαιτούν εξειδικευμένες επαγγελματικές και επιστημονικές γνώσεις για την εκτέλεση του έργου.

Η νομική βάση για τους ορκωτούς λογιστές τροποποιήθηκε με την Οδηγία 2006/43 ΕΚ (ΕΕ L157/09-06-2006). Η εναρμόνιση με τη νομοθεσία της Ε.Ε. και οι αυξανόμενες επιχειρηματικές τάσεις στην Ευρώπη και στο εξωτερικό το απαιτούσαν. Η Οδηγία ρυθμίζει τις βασικές παραμέτρους του επαγγέλματος του ελεγκτή, όπως η σύσταση εποπτικής αρχής, οι ποιοτικοί έλεγχοι, οι πειθαρχικές κυρώσεις και η επαγγελματική ανεξαρτησία του ελεγκτή και του νόμιμου ελεγκτικού γραφείου.

1. Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (ΣΟΕΛ)

Τα όργανα του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών-Λογιστών (ΣΟΕΛ) είναι το Εποπτικό, το Επιστημονικό που αποτελείται από τον Πρόεδρο και 8 μέλη, που εκλέγει η Γενική Συνέλευση του Σώματος. Οι αρμοδιότητες του είναι:

- Επιβλέπει τη διοίκηση του σώματος και τις εργασίες των μελών.
- Συντάσσει τις ετήσιες χρηματοοικονομικές καταστάσεις και τον προϋπολογισμό, παρακολουθεί τα οικονομικά του Σώματος.
- Καθορίζει τις οικονομικές εισφορές και άλλες υποχρεώσεις των μελών προς το Σώμα. Επιβλέπει τη συμμόρφωση με τις νομικές διατάξεις και την επαγγελματική δεοντολογία, την ποιότητα και τη διαφάνεια των υπηρεσιών και ελέγχει την επαγγελματική φήμη.
- Ρυθμίζει τη δημιουργία, ανάπτυξη και χρήση Ελεγκτικών Προτύπων και τη συμμόρφωσή τους με Κοινοτικά ή Διεθνή Πρότυπα.
- Δημιουργεί ευρείες οδηγίες ελέγχου.
- Δημιουργεί πρότυπα επαγγελματικής δεοντολογίας του Σώματος.
- Λαμβάνει αποφάσεις διαγραφής μελών της Σώματος.

2. Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων (Ε.Λ.Τ.Ε.)

Η Επιτροπή δημιουργήθηκε για να βελτιώσει την εμπιστοσύνη του κοινού προς την διαφάνεια των οικονομικών οντοτήτων μέσω της υλοποίησης της λογιστικής τυποποίησης και τη διατήρηση της ποιότητας του λογιστικού ελέγχου. Η ΕΛΤΕ εργάζεται για την οικοδόμηση της εμπιστοσύνης του κοινού στην θεσμοθέτηση του λογιστικού ελέγχου.

Η ΕΛΤΕ αποτελείται από επταμελές Διοικητικό Συμβούλιο, τον πρόεδρο, δύο αντιπροέδρους και 4 μέλη. Ο Υπουργός Οικονομικών δημιουργεί την Επιτροπή. Το Διοικητικό Συμβούλιο έχει τριετή θητεία και διοικεί την ΕΛΤΕ, εκπροσωπούμενη από την Εκτελεστική Επιτροπή, το Συμβούλιο Ποιοτικού Ελέγχου (QC), το Συμβούλιο Λογιστικής Τυποποίησης (SLOT) και την Επιτροπή Επαγγελματικών Εξετάσεων. Οι αρμοδιότητες της είναι (Νεγκάκης & Ταχυνάκης, 2017)²⁸:

- Συμβουλεύει τον αρμόδιο υπουργό για τη Λογιστική Τυποποίηση και Έλεγχο, την εφαρμογή των Δ.Π.Ε, τα Λογιστικά Πρότυπα, τα ΔΠΧΑ και της εναρμόνισης του ελληνικού Δικαίου με την ευρωπαϊκή νομοθεσία.
- Διενεργεί υποχρεωτικούς ελέγχους ποιότητας ελέγχου.
- Συμβουλεύει τον Υπουργό σχετικά με τα πρότυπα λογιστικής, όπως λογαριασμούς του Δημοσίου, των ΟΤΑ και του δημοσίου τομέα.
- Εποπτεύει το Σ.Ο.Ε.Λ. για τη συμμόρφωση των μελών με τους κανόνες.
- Αξιολογεί τον διαχειριστικό έλεγχο του Σ.Ο.Ε.Λ.
- Κατόπιν εισήγησης του Σ.Ο.Ε.Λ., θεσπίζει και επιβάλλει κανόνες Δεοντολογίας του νόμιμου ελεγκτή και της ελεγκτικής εταιρείας.
- Συνεργάζεται με τον εθνικό φορέα για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες για να αποτρέψει τις ελεγκτικές εταιρείες και τους νόμιμους ελεγκτές από το ξέπλυμα χρήματος.

²⁸ Νεγκάκης, Ι. Χ., Ταχυνάκης Δ. Π., (2017). Ελεγκτική - Εσωτερικός Ελέγχος, Θεωρία και Εφαρμογές. Εκδόσεις Αειφόρος Λογιστική σελ 35

- Συγκροτεί για τους σκοπούς του προσωρινές επιτροπές ή ομάδες εργασίας.

3. Ελληνική Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς

Η επιτροπή κεφαλαιαγοράς θεωρείται ανεξάρτητη δημόσια εποπτική αρχή και είναι υπεύθυνη να παρακολουθεί την τήρηση των διατάξεων της νομοθεσίας της κεφαλαιαγοράς. Δεν θεωρείται μέσο ελέγχου των ορκωτών ελεγκτών αλλά με την βοήθεια αυτών αλλά και των εκθέσεων ελέγχου που πραγματοποιούν, μπορεί να ελέγχει και να επιβάλλει κυρώσεις (αφαίρεση άδειας, χρηματικό πρόστιμο, αναστολή λειτουργίας) σε φυσικά και νομικά πρόσωπα που αντιβαίνουν της νομοθεσίας. Η επιτροπή της κεφαλαιαγοράς αποσκοπεί στην διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας της αγοράς, στην προστασία των επενδυτών και στην ενίσχυση της διαφάνειας.

Ως εθνική εποπτική αρχή, η επιτροπή κεφαλαιαγοράς δημιουργεί συμφωνίες με άλλες εποπτικές αρχές προκειμένου να ανταλλάσσουν εμπιστευτικές πληροφορίες και να συνεργάζονται σε θέματα της αρμοδιότητας τους. Οι εταιρίες οι οποίες είναι δημοσίου ενδιαφέροντος, έχουν σαν εποπτική αρχή την επιτροπή κεφαλαιαγοράς, όσον αφορά την πιστή εφαρμογή της χρηματιστηριακής νομοθεσίας και τις ενέργειες που συνδέονται με θέματα νομιμότητας προστασίας των επενδυτών.²⁹

4. Διεθνής Ομοσπονδία Λογιστών IFAC

Η Διεθνής Ομοσπονδία Λογιστών ιδρύθηκε το έτος 1977 με στόχο βελτίωση ενός διεθνώς ενοποιημένου και συντονισμένου λογιστικού επαγγέλματος που θα ακολουθεί ομοιόμορφα πρότυπα.³⁰ Η IFAC δραστηριοποιείται σε 130 χώρες και αποτελείται από 179 μέλη. Σύμφωνα με το καταστατικό, σκοπός της ομοσπονδίας είναι να υπηρετεί το δημόσιο συμφέρον, έχοντας καίριο ρόλο στην υιοθέτηση, ανάπτυξη και εφαρμογή των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου καθώς και στη παροχή κατευθυντήριων γραμμών, με στόχο την υψηλή ποιότητα πρακτικών από επαγγελματίες λογιστές, θίγοντας θέματα που απασχολούν το δημόσιο συμφέρον. Προκειμένου η IFAC να επιτύχει το σκοπό της, δημιούργησε το Συμβούλιο Διεθνών Ελεγκτικών και Ασφαλιστικών Προτύπων (IAASB) ώστε να λειτουργεί ως αυτόνομος

²⁹ Ελληνική Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς. www.hcmc.gr

³⁰ Καζαντζής Χ. (2006), σελ. 67

φορέας θέσπισης προτύπων υπό την εποπτεία της IFAC. Οι σχετικές ρυθμίσεις και τα συγκεκριμένα πρότυπα αποτελούν την βάση για την εξασφάλιση της εγκυρότητας των δεδομένων που αφορούν τους επενδυτές και τους υπόλοιπους ενδιαφερόμενους έτσι ώστε να επιτευχθεί η παγκόσμια ανάπτυξη.

Η IFAC προωθεί την σύγκλιση με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, που εκδίδονται από το Συμβούλιο Διεθνών Λογιστικών Προτύπων καθώς και με τα πρότυπα που εκδίδονται από τους οργανισμούς. Στόχος της είναι να προάγει την ανάπτυξη του λογιστικού επαγγέλματος στις αναδυόμενες οικονομίες, δημιουργώντας συνεργασίες με φορείς σε όλο τον κόσμο, επιδιώκοντας το λογιστικό επάγγελμα να αποτελέσει έναν ηγέτη που θα συνδράμει στην ανάπτυξη του χρηματοπιστωτικού κόσμου.

5. Επιτροπή Διεθνών Ελεγκτικών και Ασφαλιστικών Προτύπων (IAASB)³¹

Η Επιτροπή Διεθνών Ελεγκτικών και Ασφαλιστικών Προτύπων (IAASB) ιδρύθηκε το 1978 και είναι υπεύθυνη για την έκδοση των Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων. Η IAASB αποτελεί έναν εποπτικό φορέα που λειτουργεί ανεξάρτητα, συμβάλει στην εξυπηρέτηση των δημοσίων συμφερόντων με την εφαρμογή προτύπων υψηλής ποιότητας τα οποία είναι σαφή εφαρμόσιμα και κατανοητά. προκειμένου να εξυπηρετούν τις ανάγκες του ελέγχου. Με τον τρόπο αυτό, ενισχύεται η ποιότητα της ελεγκτικής και βελτιώνεται η εμπιστοσύνη του κοινού στο ελεγκτικό επάγγελμα.

Η μακροπρόθεσμη στρατηγική της IAASB αναλύει 3 κύρια ζητήματα που εξυπηρετούν τα δημόσια συμφέροντα, την βελτίωση της διεθνούς χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, τη ενίσχυση των ποιοτικών ελέγχων διασφάλισης και τη διευκόλυνση της επιβολής και τήρησης των ελεγκτικών προτύπων. Η προσπάθεια της IAASB επικεντρώθηκε στην βελτίωση, αποδοχή και εφαρμογή των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου.

Τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου (Δ.Π.Ε) και τα Διεθνή Πρότυπα Δικλίδων Ποιότητας (ΔΠΔΠ1), που εκδόθηκαν από το IAASB (International Auditing and Assurance Standards Board) της IFAC (International Federation of Accountants) το 2009 στα αγγλικά, μεταφράστηκαν στα ελληνικά το 2010 από το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (ΣΟΕΛ),

³¹ <https://www.ifac.org/>

σύμφωνα με την εξουσιοδότηση της Επιτροπής Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων (ΕΛΤΕ). Το περιεχόμενο των ΔΠΕ και ΔΠΔΠ1 που έχει εγκριθεί από την IFAC στα αγγλικά είναι αυτό που έχει δημοσιευθεί.

Τα Δ.Ε.Π. αποτελούνται από ουσιαστικές διαδικασίες και κανονισμούς ταυτόχρονα με άλλες οδηγίες τις οποίες παρέχουν με τη μορφή επεξηγηματικού υλικού. Οι συγκεκριμένες διαδικασίες και κανονισμοί θα πρέπει να αναλύονται εκτενώς μέσα στο επεξηγηματικό και λοιπό υλικό, προκειμένου να διασφαλίζεται η αποτελεσματική διεξαγωγή τους.³²

³² Καζαντζής Χ. (2006), σελ. 68

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΔΙΕΘΝΗ ΠΡΟΤΥΠΑ ΕΛΕΓΧΟΥ

4.1 Ορισμός

Τα ISA, γνωστά και ως Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου, περιλαμβάνουν τους καθιερωμένους επαγγελματικούς κανόνες και κατευθυντήριες γραμμές που διέπουν τη διενέργεια οικονομικών ελέγχων σχετικά με τις οικονομικές πληροφορίες. Το Διεθνές Συμβούλιο Προτύπων Ελέγχου και Διασφάλισης (IAASB) δημοσιεύει αυτά τα πρότυπα για λογαριασμό της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών (IFAC). Ο πρωταρχικός στόχος των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου (ISAs) είναι η προώθηση του δημόσιου συμφέροντος βελτιώνοντας τη συνέπεια των μεθοδολογιών ελέγχου παγκοσμίως, ενισχύοντας ταυτόχρονα την εμπιστοσύνη του κοινού στο διεθνές ελεγκτικό επάγγελμα. Η νέα συλλογή βελτιωμένων προτύπων αποτελείται από συνολικά 36 Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου (ISAs).

Τα τρέχοντα πρότυπα ελέγχου αναμένουν από τους εξωτερικούς ελεγκτές να συντάσσουν έκθεση ελέγχου με περιεχόμενο την εύλογη διασφάλιση ότι οι δημοσιευμένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις δεν περιέχουν σοβαρά και εκτεταμένα λάθη ή παραλείψεις.³³

Στις επόμενες ενότητες της παρούσας εργασίας, γίνεται αναφορά στα σημαντικότερα Δ.Π.Ε για τα οποία βρέθηκαν έρευνες που αξιολογούν την επίδραση τους στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Ωστόσο, στον πίνακα 4.1 κρίνεται σκόπιμο να γίνει μια σύντομη παρουσίαση όλων των προτύπων προκειμένου ο αναγνώστης να μπορεί να αποκτήσει μια ολιστική κατανόηση του θέματος.

³³ Rezaee, Z. & Riley, R. (2010). Financial Statement Fraud: Prevention and Detection. John Wiley & Sons Inc.

Πίνακας 4.1 : Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου³⁴

Δ.Π.Ε	ΤΙΤΛΟΣ
ΔΠΔΠ 1	Δικλίδες ποιότητας για ελεγκτικές εταιρίες που διενεργούν ελέγχους και επισκοπήσεις οικονομικών καταστάσεων καθώς και άλλες αναθέσεις διασφάλισης και συναφών υπηρεσιών.
200	Γενικοί στόχοι του ανεξάρτητο ελεγκτή και η διενέργεια ελέγχου σύμφωνα με τα ΔΠΕ.
210	Συμφωνία επι των όρων ανάθεσης ελέγχου.
220	Δικλίδες ποιότητας για τον έλεγχο οικονομικών καταστάσεων (αναθεωρημένο)
230	Τεκμηρίωση του ελέγχου
240	Ευθύνες του ελεγκτή σχετικά με την απάτη σε έναν έλεγχο οικονομικών καταστάσεων
250	Εξέταση νόμων και κανονισμών στον έλεγχο οικονομικών καταστάσεων
260	Επικοινωνία με τους υπευθύνους για τη διακυβέρνηση
265	Κοινοποίηση ελλείψεων σε εσωτερικές δικλίδες στους υπεύθυνους για τη διακυβέρνηση και την διοίκηση
300	Σχεδιασμός ενός ελέγχου οικονομικών καταστάσεων
315	Εντοπισμός και εκτίμηση των κινδύνων ουσιώδους σφάλματος μέσω κατανόησης της οντότητας και του περιβάλλοντος της.
320	Ουσιώδες μέγεθος στο σχεδιασμό και στην εκτέλεση ενός ελέγχου.
330	Οι αντιδράσεις του ελεγκτή στους εκτιμώμενους κινδύνους
402	Ελεγκτικά ζητήματα σχετικά με οντότητα που χρησιμοποιεί οργανισμό υπηρεσιών
450	Αξιολόγηση σφαλμάτων που εντοπίζονται κατά τη διάρκεια του ελέγχου.
500	Ελεγκτικά τεκμήρια
501	Ελεγκτικά τεκμήρια - Ειδικά ζητήματα για επιλεγμένα κονδύλια
505	Εξωτερικές επιβεβαιώσεις

³⁴ Νεγκάκης, Ι. Χ., Ταχυνάκης Δ. Π., (2022). Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου Θεωρία - Εφαρμογές. Εκδόσεις Αειφόρος Λογιστική

510	Αρχικές αναθέσεις ελέγχου
520	Αναλυτικές διαδικασίες
530	Ελεγκτική δειγματοληψία
540	Έλεγχος λογιστικών εκτιμήσεων, περιλαμβανομένων των λογιστικών εκτιμήσεων εύλογης αξίας και σχετικών γνωστοποιήσεων (αναθεωρημένο)
550	Συνδεδεμένα μέρη
560	Μεταγενέστερα γεγονότα
570	Συνέχιση της δραστηριότητας
580	Έγγραφες διαβεβαιώσεις
600	Ειδικά ζητήματα – Έλεγχοι οικονομικών καταστάσεων ομίλου (περιλαμβανομένης της εργασίας ελεγκτών συστατικού)
610	Χρησιμοποίηση της εργασίας των εσωτερικών ελεγκτών (αναθεωρημένο)
620	Χρησιμοποίηση της εργασίας του ειδήμονα του ελεγκτή.
700	Διαμόρφωση γνώμης και έκθεση επι των οικονομικών καταστάσεων
705	Διαφοροποιήσεις της γνώμης στην έκθεση του ανεξάρτητου ελεγκτή
706	Παράγραφοι έμφασης θέματος και παράγραφοι άλλου θέματος στην έκθεση ανεξάρτητου ελεγκτή.
710	Συγκριτικές πληροφορίες – Αντίστοιχοι αριθμοί και συγκριτικές οικονομικές καταστάσεις
720	Οι ευθύνες του ελεγκτή σχετικά με άλλες πληροφορίες σε έγγραφα που περιέχουν ελεγμένες οικονομικές καταστάσεις
800	Ειδικά ζητήματα – Έλεγχοι οικονομικών καταστάσεων που καταρτίζονται σύμφωνα με τα πλαίσια ειδικού σκοπού
805	Ειδικά ζητήματα - έλεγχοι επιμέρους οικονομικών καταστάσεων και συγκεκριμένων στοιχείων, λογαριασμών ή κονδυλίων οικονομικής κατάστασης (αναθεωρημένο)
810	Αναθέσεις για έκθεση επι περιληπτικών οικονομικών καταστάσεων (αναθεωρημένο)

4.2 Ιστορία των ΔΠΕ

Η πρώτη έρευνα επικεντρώθηκε στη σημασία των ΔΠΕ καθώς και στην προέλευση, την εξέλιξη και την ιστορία των προσπαθειών εναρμόνισης με τα ελεγκτικά πρότυπα. Σύμφωνα με τον Roussey (1992)³⁵, υπάρχει μια αναμφισβήτητη απαίτηση για πρότυπα ελέγχου που ισχύουν για τους στόχους των ξένων επενδύσεων και άλλες πτυχές μιας πολυεθνικής εταιρείας. Η Επιτροπή Διεθνών Ελεγκτικών Πρακτικών, ο πρόδρομος του Συμβουλίου Διεθνών Προτύπων Ελέγχου και Διασφάλισης, ψήφισε το 1991 για να αναλάβει μια σημαντική πρωτοβουλία για την «κωδικοποίηση» των ΔΠΕ. Σύμφωνα με τον Roussey, ο στόχος της κωδικοποίησης των ΔΠΕ ήταν να «προσδιορίσει και να δώσει έμφαση στις βασικές ιδέες και τις σημαντικές διαδικασίες που περιέχονται στα τρέχοντα πρότυπα, συμπεριλαμβανομένης της επανεγγραφής για να ταιριάζει στη νέα δομή κωδικοποίησης. Οι δραστηριότητες κωδικοποίησης που αναφέρθηκαν από τον Roussey είχαν σημαντική επίδραση στο λογιστικό επάγγελμα, καθώς είχαν ως αποτέλεσμα την ολοκλήρωση του θεμελιώδους σώματος προτύπων που ήταν κατάλληλα για χρήση στον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων και τη δημιουργία ενός συνόλου προτύπων που ήταν πιο φιλικό προς το χρήστη και χρήσιμο. Ο Roussey έκανε την πρόβλεψη ότι «αυτές οι δραστηριότητες θα ενέπνεαν τους εθνικούς λογιστικούς οργανισμούς να αναλάβουν πρόσθετη δράση για την έγκριση των ISA ως εθνικών προτύπων ή ως θεμέλιο για τη δημιουργία εθνικών προτύπων.

Επιπλέον, ο Loft και οι συνεργάτες του (2006)³⁶ πραγματοποίησαν μια ανάλυση για να προσδιορίσουν πόσο επιτυχημένη είναι η IFAC ως διεθνής δημιουργός προτύπων με καθιερωμένη θέση στην παγκόσμια χρηματοοικονομική υποδομή. Τα ευρήματά τους υπογραμμίζουν την αυξανόμενη εξάρτηση από τους ειδικούς στη διακυβέρνηση σε συνδυασμό με την αύξηση της επιρροής μεγάλων, πολυεθνικών λογιστικών εταιρειών.

³⁵ Roussey, R. S. (1992). New Focus for the International Standards on Auditing. *Journal of International Accounting Auditing and Taxation*, 5(1), 133–146.

³⁶ Loft, A., Humphrey, C., & Turley, S. (2006). In Pursuit of Global Regulation: Changing Governance and Accountability Structures at the International Federation of Accountants (IFAC). *Accounting Auditing & Accountability Journal*, 19(3), 428-451.

Κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η διακυβέρνηση των ελεγκτών είχε γίνει θέμα ανησυχίας σε παγκόσμια κλίμακα.

Ο López Combarros (2000)³⁷ εξέτασε την πορεία της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) και την πιθανή επιρροή της στον έλεγχο στο άμεσο μέλλον. Σύμφωνα με τα ευρήματα της μελέτης, η υιοθέτηση των ISA είναι απαραίτητη για την εναρμόνιση των ελεγκτικών προτύπων σε όλη την Ευρώπη, κάτι που είναι επίσης απαραίτητο για την εναρμόνιση των προτύπων χρηματοοικονομικής πληροφόρησης. Επιπλέον, ο López Combarros δήλωσε ότι η εφαρμογή των Δ.Π.Ε συμβάλει στην διατήρηση της αξιοπιστίας στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις και δημιουργεί αίσθημα εμπιστοσύνης στους εθνικούς και παγκόσμιους χρήστες των οικονομικών πληροφοριών, ανεξάρτητα από την έδρα της εταιρείας που συντάσσει τις πληροφορίες ή την εθνικότητα του ελεγκτή. Εάν οι οικονομικές καταστάσεις δεν δημιουργηθούν και δεν ελέγχονται με ενιαίο τρόπο, ο López Combarros κατέληξε στο συμπέρασμα ότι θα είναι αδύνατο να ενοποιηθούν σωστά οι οικονομικές πληροφορίες στην ΕΕ.

Ο Fraser (2010)³⁸ διεξήγαγε μια έρευνα για τις επιπτώσεις που είχε ένας δυναμικός κόσμος στην ανάπτυξη των ελέγχων και των ελεγκτών, ιδιαίτερα στα πλαίσια των Δ.Π.Ε. Η εναρμόνιση των Δ.Π.Ε βοηθά στη μείωση του κόστους επιτρέποντας τη συμμόρφωση με τη νομοθεσία σε ένα παγκόσμιο περιβάλλον, ιδιαίτερα για τους διακρατικούς ελέγχους, ο Fraser τόνισε τις επιπτώσεις της παρουσίας μεγάλου αριθμού διαφορετικών εθνικών ελεγκτικών προτύπων και συναφών νόμων. Ο Fraser συμφώνησε με τον ισχυρισμό ότι η εναρμόνιση των Δ.Π.Ε παίζει ρόλο σε αυτή τη μείωση του κόστους. Υπογράμμισε ότι οι επενδυτές είναι πιο πιθανό να διαφοροποιήσουν τα περιουσιακά τους στοιχεία διασυνοριακά εάν οι χρηματοοικονομικές πληροφορίες είναι αξιόπιστες και έχουν επαληθευτεί χρησιμοποιώντας Δ.Π.Ε. Αυτό είναι λογικό δεδομένου ότι οι επενδυτές είναι πιο πιθανό να επωφεληθούν από ένα ευρύτερο φάσμα επενδυτικών ευκαιριών.

³⁷ López Combarros, J. L. (2000). Accounting and Financial Audit Harmonization in the European Union. *European Accounting Review*, 9(4), 643-654.

³⁸ Fraser, P. N. (2010). A Single Set of Worldwide Auditing Standards: The Road Is Long. *International Journal of Disclosure and Governance*, 7(4), 298-309.

Τα επιχειρηματικά σκάνδαλα που συνέβησαν σε όλο τον κόσμο κατέδειξαν την ανάγκη παροχής σωστών οικονομικών πληροφοριών στους επενδυτές. Ακόμη και αν τα ΔΠΕ έχουν επιτύχει παγκόσμια σύγκλιση, το ζήτημα του πώς αυτή η σύγκλιση επηρεάζει τον έλεγχο στην πραγματικότητα θα πρέπει να τεθεί και να απαντηθεί. Εκτός από την απόδειξη των πλεονεκτημάτων της ενισχυμένης συγκρισιμότητας, είναι σημαντικό να αξιολογηθεί εάν τα πλεονεκτήματα των ΔΠΕ μπορούν να διατηρηθούν ή όχι με την πάροδο του χρόνου. Από την άλλη πλευρά, η ιστορία και η ανάπτυξη των ΔΠΕ σε αναδυόμενες και αναπτυσσόμενες χώρες δεν έχουν λάβει το ίδιο επίπεδο προσοχής. Επειδή συχνά υποστηρίζεται ότι η παγκόσμια εναρμόνιση των ελεγκτικών προτύπων μπορεί να είναι εξαιρετικά επωφελής για την ανάπτυξη μιας χώρας, αυτό το θέμα θα πρέπει να ενδιαφέρει τους μελετητές.

4.3 Υιοθέτηση διεθνών προτύπων ελέγχου

Σύμφωνα με τον Boolaky (2011)³⁹, οι ξένοι επενδυτές μπορεί να δυσκολεύονται περισσότερο να βασιστούν στις πληροφορίες που παρέχονται από εταιρείες, επειδή δεν συμμορφώνονται πλήρως όλα τα έθνη της ΕΕ με τα ISA. Η αύξηση της εμπιστοσύνης των επενδυτών στις χρηματοοικονομικές πληροφορίες που παρέχονται από εταιρείες της ΕΕ θα μπορούσε να επιτευχθεί με τη βάση των διαδικασιών ελέγχου στα ISA. Επομένως, η αύξηση της εμπιστοσύνης των επενδυτών μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση του ποσού των χρημάτων που επενδύονται. Ο Boolaky όρισε βαθμούς γραμμάτων που κυμαίνονται από το A έως το D σε καθέναν από τους τέσσερις τύπους δικαιοδοσιών. Οι χώρες που υποχρεώνουν νομικά τους πολίτες να έχουν ISA περιλαμβάνονται στην Κατηγορία A. Οι χώρες που περιλαμβάνονται στην Κατηγορία B είναι εκείνες που υιοθέτησαν τα ISA ως πρότυπο. Οι χώρες που έχουν υιοθετήσει ISA ως εθνικά τους πρότυπα θεωρούνται ότι ανήκουν στην κατηγορία C. Τα υπόλοιπα έθνη ταξινομούνται στην κατηγορία D. Οι επενδυτές μπορούν να χρησιμοποιήσουν

³⁹ Boolaky, P. K. (2011). Auditing and Reporting in Europe: An Analysis Using Country-Level Data. *Managerial Auditing Journal*, 27(1), 41–65.

αυτήν την ανάλυση συμπλέγματος ως βάση για να κρίνουν την αξιοπιστία χρηματοοικονομικών πληροφοριών για επενδυτικές αποφάσεις.

Από την άλλη πλευρά, οι Boolaky και Cooper (2015)⁴⁰ εξέτασαν την χρήση των προτύπων ελέγχου και αναφοράς σε εβδομήντα δύο χώρες. Ανακάλυψαν ότι τα ΔΠΧΑ ήταν σημαντικά διαφορετικά στην Ευρώπη και την Ασία, όπως και οι τύποι των προγνωστικών παραγόντων του ΔΠΧΑ και τα μεγέθη αυτών των προγνωστικών. Παρατήρησαν ότι η τήρηση των ISA δεν ήταν απαραίτητη σε όλα τα μέρη όπου απαιτούνταν τα ΔΠΧΑ. Επιπλέον, η εφαρμογή των ISA φαινόταν να είναι πιο προοδευτική στην Ευρώπη από ό,τι στην Ασία.

Οι Boolaky και Omoteso (2016)⁴¹ έχουν επεκτείνει την έρευνά τους για τους παράγοντες που θα μπορούσαν να προβλέψουν την υιοθέτηση των ISA. Ανακάλυψαν ότι το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) ήταν ο πιο σημαντικός παράγοντας πρόβλεψης της υιοθέτησης των ISA, ακολουθούμενος από το μορφωτικό επίπεδο ως ο δεύτερος σημαντικότερος παράγοντας πρόβλεψης.

Οι Alon και Dwyer (2014)⁴² ανακάλυψαν ότι η επιλογή της υιοθέτησης των ΔΠΧΑ συνδέεται το ποσοστό του εθνικισμού. Ένα ισχυρό εθνικιστικό περιβάλλον μπορεί να υποδηλώνει ότι μια κοινωνία είναι συνεκτική και υπερηφανεύεται για τη χώρα της καθώς και για τους τοπικούς θεσμούς της. Ως εκ τούτου, είναι δυνατό να θεωρηθεί ότι πιο εθνικιστικές χώρες, ιδιαίτερα εκείνες που βρίσκονται ακόμη στη διαδικασία οικοδόμησης των οικονομιών τους, θα αντιτίθεντο στην εφαρμογή των ISA.

⁴⁰ Boolaky, P. K., & Cooper, B. J. (2015). Comparing the Strength of Auditing and Reporting Standards and Its Predictors in Europe and Asia. *Australian Accounting Review*, 25(3), 292–308.

⁴¹ Boolaky, P., & Omoteso, K. (2016). International Standards on Auditing in the International Financial Services Centres: What Matters? *Managerial Auditing Journal*, 31(6/7), 727–747.

⁴² Alon, A., & Dwyer, P. D. (2014). Early Adoption of IFRS as a Strategic Response to Transnational and Local Influences. *The International Journal of Accounting*, 49(3), 348–370.

4.4 Ποιοτικός έλεγχος και Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου.

Μετά από έρευνα σχετικά με την ποιότητα του ελέγχου στην Ένωση Εθνών της Νοτιοανατολικής Ασίας (ASEAN), ο Favere-Marchesi (2000)⁴³ έκανε τη σύσταση ότι οι εκθέσεις ελέγχου πρέπει να συμμορφώνονται με τα ISA και να αποκαλύπτουν τη φύση της εργασίας που διεξήχθη, τα πρότυπα που εφαρμόστηκαν και αρμοδιότητες που ανατέθηκαν στις οικονομικές καταστάσεις. Επιπλέον, ανέφερε ότι οι ρυθμιστικές αρχές θα πρέπει να εξετάσουν το ενδεχόμενο επιβολής της χρήσης τυπικών αναφορών για την άρση κάθε ασάφειας στα αποτελέσματα αναφοράς και την αύξηση της ποιότητας του ελεγμένου υλικού. Σύμφωνα με τα ευρήματα του Favere-Marchesi, η ποιότητα του ελέγχου σε ορισμένα κράτη της ASEAN μπορεί να βελτιωθεί με την ευθυγράμμιση των προτύπων για την αναφορά ελέγχου με εκείνα των ISA.

Οι Needles και συνεργάτες (2002)⁴⁴ εξέτασαν την νομοθεσία και τις πρακτικές του διεθνούς ελέγχου προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι κύριες εννοιολογικές δυσκολίες που διέπουν την εναρμόνιση του διεθνούς ελέγχου και την εφαρμογή των ISA. Κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι οι κανόνες και ο ποιοτικός έλεγχος του ελέγχου είναι σημαντικές μεταβλητές για την παραγωγή υψηλής ποιότητας οικονομικών αναφορών και υποστήριξαν ότι η εφαρμογή των ISA θα αυξήσει την ποιότητα της χρηματοοικονομικής αναφοράς.

Οι Carson και συνεργάτες (2006)⁴⁵ διεξήγαγαν μια ανάλυση της ποιότητας της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης. Τα ευρήματά τους παρέχουν ενδείξεις ότι οι γνωστοποιήσεις που έγιναν στις οικονομικές καταστάσεις βελτίωσαν σημαντικά το αποτέλεσμα. Αυτό το αποτέλεσμα υποστηρίζεται από τους Corte και συνεργάτες (2010), οι οποίοι υπογράμμισαν επίσης ότι η πλειονότητα των ελεγκτών συμφωνεί με την κατάρτιση εκθέσεων ελέγχου με επιφύλαξη σε περιπτώσεις όπου οι οικονομικές καταστάσεις περιέχουν

⁴³ Favere-Marchesi, M. (2000). Audit Quality in ASEAN. *The International Journal of Accounting*, 35(1), 121–149.

⁴⁴ Needles, B. E., Jr., Ramamoorti, S., & Shelton, S. W. (2002). The Role of International Auditing in the Improvement of International Financial Reporting. *Advances in International Accounting*, 15, 181-201.

⁴⁵ Carson, E., Ferguson, A., & Simnett, R. (2006). Australian Audit Reports: 1996-2003. *Australian Accounting Review*, 16(3), 89–96.

μη διορθωμένα λάθη που είναι κάτω από τα όρια σημαντικότητας αλλά σχετίζονται με ζητήματα ποιοτικής σημαντικότητας στο ISA 450. Επιπλέον, ανέφεραν ότι η υπάρχουσα κατάσταση πραγμάτων θα είχε ζωτικής σημασίας ευεργετικές επιπτώσεις στην ανάπτυξη και τα αποτελέσματα της τρέχουσας πρακτικής στον έλεγχο, καθώς και στην ποιότητα των οικονομικών καταστάσεων.

Οι Coram⁴⁶ και συνεργάτες (2011), από την άλλη πλευρά, διερεύνησαν την επικοινωνιακή αξία των ελέγχων ως βασικό συστατικό της διαδικασίας ελέγχου. Σύμφωνα με αυτούς, η επικοινωνία επιτρέπει στους χρήστες των οικονομικών εκθέσεων να αξιολογήσουν την ποιότητα του ελέγχου, ο οποίος με τη σειρά του προσθέτει στις αξιολογήσεις που κάνουν οι χρήστες σχετικά με την ποιότητα της χρηματοοικονομικής αναφοράς. Σύμφωνα με τα αποτελέσματά τους, οι αναλυτές αποδίδουν μεγάλη αξία στις εκθέσεις «ελεγκτών» από μόνες τους, καθώς αυτές οι εκθέσεις υποδεικνύουν τον βαθμό εμπιστοσύνης των οικονομικών καταστάσεων.

Σύμφωνα με τα ευρήματα των Noh και συνεργάτες (2017)⁴⁷, υπάρχει θετική σχέση μεταξύ της εξάρτησης από το έργο άλλων ελεγκτών και της ανακρίβειας στις προβλέψεις κερδών των αναλυτών. Αυτό υποδηλώνει ότι η αυξανόμενη εξάρτηση από το έργο άλλων ελεγκτών οδηγεί σε μείωση της ποιότητας του ελέγχου των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων. Από την άλλη, ανακάλυψαν ότι αυτή η συσχέτιση είναι πιο αδύναμη όταν ο κύριος ελεγκτής έχει εμπειρία στον κλάδο. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι αυτοί οι ελεγκτές παρέχουν υπηρεσίες ελέγχου υψηλότερης ποιότητας.

Επιπλέον, οι Humphrey και συνεργάτες (2009)⁴⁸ συνέστησαν ότι η υιοθέτηση των ΔΠΧΑ στη χρηματοοικονομική αναφορά και για τη δημιουργία και τον έλεγχο των οικονομικών εκθέσεων, θα προωθούσε τη διαφάνεια για τους παγκόσμιους επενδυτές.

⁴⁶ Coram, P.J., Mock, T.J., Turner, J.L. and Gray, G.L., 2011. The communicative value of the auditor's report. *Australian Accounting Review*, 21(3), pp.235-252.

⁴⁷ Noh, M., Park, H., & Cho, M. (2017). The Effect of the Dependence on the Work of Other Auditors on Error in Analysts' Earnings Forecasts. *International Journal of Accounting and Information Management*, 25(1), 110–136.

⁴⁸ Humphrey, C., Loft, A., & Woods, M. (2009). The Global Audit Profession and the International Financial Architecture: Understanding Regulatory Relationships at a Time of Financial Crisis. *Accounting Organizations and Society*, 34(6/7), 810-825.

Σύμφωνα με αυτούς η διαφάνεια είναι μια σημαντική έννοια. Ως εκ τούτου, η εφαρμογή διεθνών προτύπων είναι απαραίτητη για να βοηθήσει στην πρόληψη της χρηματοπιστωτικής αστάθειας. Παρατηρούν ότι την εποχή της χρηματοπιστωτικής κρίσης, οι διεθνείς αρχές άρχισαν να απαιτούν αυξημένη λογιστική ικανότητα και δεξιότητες στις αναπτυσσόμενες χώρες και στις αναπτυσσόμενες οικονομίες. Υπό το πρίσμα αυτό, άρχισε να αναδύεται μια ατζέντα για μελλοντική ανάπτυξη όσον αφορά την προώθηση των ISA ως παγκόσμια πρότυπα, τη βελτίωση της ποιότητας του ελέγχου και την προώθηση της ανάπτυξης της IFAC ως οργανισμού που εξυπηρετεί το παγκόσμιο δημόσιο συμφέρον.

Οι Kleinman και συνεργάτες (2014)⁴⁹ επέκτειναν την έρευνα για να εξετάσουν την ποιότητα του ελέγχου και να συγκρίνουν τα ρυθμιστικά πλαίσια ελέγχου σε διάφορες χώρες σε όλο τον κόσμο. Εξέτασαν τις δυσκολίες που μπορεί να προκύψουν κατά τους ενδοεθνικούς ελέγχους καθώς και τους διακρατικούς ελέγχους, διερευνώντας παράγοντες όπως οι επιπτώσεις της εθνικής κουλτούρας, η νομική προστασία των επενδυτών, η οικονομική πρόοδος και διαφορετικές πηγές χρηματοοικονομικής τυποποίησης.

Οι Simunic και συνεργάτες (2017)⁵⁰ οι οποίοι διεξήγαγαν μια έρευνα σχετικά με τις επιπτώσεις των χαρακτηριστικών των νομικών συστημάτων και των ελεγκτικών προτύπων στη συμπεριφορά των ελεγκτών, ως δείκτη για την ποιότητα του ελέγχου. Υποθέτουν ότι διαφορετικά νομικά καθεστάτα έχουν διαφορετικά επίπεδα ασάφειας ως προς το αποτέλεσμα των νομικών διαδικασιών, καθώς και διαφορετικά επίπεδα του μέσου μεγέθους των αποζημιώσεων, το οποίο με τη σειρά του έχει συνέπειες για την υιοθέτηση. Ως εκ τούτου, προτείνουν ότι τα έθνη με υψηλή συχνότητα νομικής ευθύνης μπορεί να είναι λιγότερο διατεθειμένα να εφαρμόσουν ISA λόγω της πιθανότητας να μην εμπνεύσουν την υψηλότερη δυνατή ποιότητα ελέγχου. Από την άλλη πλευρά, καταλήγουν στο αντίθετο συμπέρασμα, λέγοντας ότι η υιοθέτηση ΔΠΕ από χώρες, όπως η Κίνα, όπου το νομικό σύστημα καθιστά

⁴⁹ Kleinman, G., Lin, B. B., & Palmon, O. (2014). Audit Quality: A Cross-National Comparison of Audit Regulatory Regimes. *Journal of Accounting Auditing & Finance*, 29(1), 61-87.

⁵⁰ Simunic, D. A., Ye, M., & Zhang, P. (2017). The Joint Effects of Multiple Legal System Characteristics on Auditing Standards and Auditor Behavior. *Contemporary Accounting Research*, 34(1), 7-38.

αρκετά δύσκολη την ανάκτηση ζημιών από ελεγκτές, δεν είναι πιθανό να οδηγήσει σε υψηλό επίπεδο ελέγχου ποιότητας.

4.5 Προϋποθέσεις διεξαγωγής ποιοτικού ελέγχου

Σύμφωνα με τον Wibowo (2021)⁵¹, το επίπεδο ποιότητας του ελέγχου συσχετίζεται με το βαθμό στον οποίο οι ελεγκτικές εργασίες πραγματοποιούνται με τρόπο που είναι συνεπής με τα ελεγκτικά πρότυπα. Επιπλέον, σύμφωνα με τα Δημόσια Επαγγελματικά Πρότυπα Λογιστών (SPAP), ένας έλεγχος θεωρείται υψηλής ποιότητας μόνο εάν είναι σε θέση να εκπληρώσει τις προϋποθέσεις ή να πληροί τις απαιτήσεις. Συγκεκριμένα, οι απαιτήσεις αυτές είναι οι εξής (Umar et al., 2019)⁵²:

A. Προδιαγραφές για την πραγματική υλοποίηση

- Σχεδιασμός.

Κατά την προετοιμασία ενός ελέγχου, οι ελεγκτές είναι υπεύθυνοι για τον καθορισμό των στόχων τους, καθώς και για το εύρος του ελέγχου και τις μεθόδους με τις οποίες θα επιτύχουν τους στόχους του ελέγχου. Οι στόχοι, το πεδίο εφαρμογής και η μεθοδολογία του ελέγχου δεν καθορίζονται ξεχωριστά. Αντίθετα, και οι τρεις πτυχές καθορίζονται ταυτόχρονα. Το στάδιο σχεδιασμού είναι μια συνεχής δραστηριότητα που λαμβάνει χώρα ταυτόχρονα με την πραγματική εκτέλεση του ελέγχου. Ως

⁵¹ Wibowo, D. (2021). Expection Gap in Surabaya: The Assessment Between Auditors With Audit Report Users. *Indonesian Journal of Social Science Research*, 2(1), 1-9

⁵² Umar, H., Erlina, E., Fauziah, A., & Br Purba, R. (2019). Audit quality determinants and the relation of fraud detection. *International Journal of Civil Engineering and Technology*, 10(3).

αποτέλεσμα, οι ελεγκτές πρέπει να λάβουν υπόψη τους εάν θα πρέπει ή όχι να κάνουν αλλαγές στους στόχους του πεδίου και της μεθοδολογίας τους κατά τη διεξαγωγή του ελέγχου.

- Εποπτεία.

Ο όρος «εποπτεία» αναφέρεται στη διαδικασία καθοδήγησης των ενεργειών των ελεγκτών και άλλων μερών (όπως οι ειδικοί που συμμετέχουν στον έλεγχο) προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι που θέτει ο ελεγκτής. Στοιχεία επίβλεψης περιλαμβάνουν την προσφορά κατευθύνσεων στους εργαζομένους, την παροχή ενημερωμένων πληροφοριών σχετικά με βασικές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν, την εφαρμογή ανασκοπήσεων της δουλειάς που έχουν κάνει και την παροχή καλής εργασιακής εκπαίδευσης.

- Τεκμηρίωση.

Προκειμένου να υπάρχουν επαρκείς λόγοι για τα ευρήματα και τις συστάσεις του ελεγκτή, πρέπει να υπάρχουν αποδεικτικά στοιχεία που να είναι αξιόπιστα, επαρκή και κατάλληλα.

- Τεκμηρίωση ελέγχου.

Είναι απαραίτητο οι ελεγκτές να οργανώνουν και να παρακολουθούν όλη την τεκμηρίωσή τους με τη μορφή εγγράφου εργασίας ελεγκτών. Τα έγγραφα των ελεγκτών που σχετίζονται με τον σχεδιασμό, την εφαρμογή και την υποβολή εκθέσεων πρέπει να περιέχουν επαρκείς πληροφορίες για να επιτρέπουν στους έμπειρους ελεγκτές που δεν έχουν σχέση με τον έλεγχο, να διασφαλίσουν ότι τα έγγραφα ελέγχου μπορούν να αποτελούν αποδεικτικά στοιχεία που υποστηρίζουν τα ευρήματα, τα συμπεράσματα και τις συστάσεις του ελεγκτή.

B. Προδιαγραφές αναφορών

- Μορφή της αναφοράς.

Είναι απαραίτητο η έκθεση ελέγχου να δηλώνει ότι ο έλεγχος πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια που καθορίζουν τα Δ.Π.Ε.

- Περιεχόμενο έκθεσης.

Η δήλωση ότι ο έλεγχος διενεργήθηκε σύμφωνα με τα πρότυπα του ελεγκτή, καθώς και οι στόχοι, το πεδίο εφαρμογής και η μεθοδολογία του ελεγκτή περιλαμβάνονται όλα στην έκθεση των αποτελεσμάτων του ελέγχου. Τα ευρήματα, τα συμπεράσματα και οι συστάσεις του ελέγχου, καθώς και οι αντιδράσεις των υπαλλήλων που είναι επιφορτισμένοι με την ευθύνη για τα αποτελέσματα του ελέγχου, και η αναφορά οποιουδήποτε ευαίσθητου υλικού που ενδέχεται να υπάρχει, παρέχονται ως τα συμπεράσματα του ελέγχου.

- Στοιχεία αναφοράς υψηλής ποιότητας.

Η έκθεση των αποτελεσμάτων του ελέγχου πρέπει να είναι όσο το δυνατόν πιο έγκαιρη, λεπτομερής, ακριβής, αντικειμενική, πειστική, σαφής και συνοπτική.

- Σύνταξη, δημοσίευση και διάδοση εκθέσεων των πορισμάτων των ελέγχων.

Η έκθεση των αποτελεσμάτων του ελέγχου παραδίδεται στη συνέχεια στο αντιπροσωπευτικό ίδρυμα, την οντότητα που εξετάζεται, το μέρος που έχει την εξουσία να ρυθμίζει την εξεταζόμενη οντότητα, το μέρος που είναι υπεύθυνο για την παρακολούθηση των αποτελεσμάτων του ελέγχου και σε κάθε άλλο εξουσιοδοτημένο μέρος να λαμβάνει τα αποτελέσματα του ελέγχου σύμφωνα με τους υπάρχοντες κανονισμούς και νόμους.

4.6 Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 200

Το Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 200 αφορά το καθορισμό των γενικών στόχων που έχει ο ελεγκτής. Ανάμεσα στους στόχους του ελεγκτή είναι η απόκτηση εύλογης διασφάλισης πως οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις στο σύνολό τους, είναι απαλλαγμένες από ουσιώδη λάθη τα οποία οφείλονται είτε σε σφάλματα είτε σε απάτη. Ακόμη σκοπός του ελεγκτή σύμφωνα με το πρότυπο είναι η έκδοση πιστοποιητικού σύμφωνα με την γνώμη που έχει σχηματίσει από τα ελεγκτικά τεκμήρια που έχει συλλέξει καθώς και η εκτίμηση των κινδύνων σχετικά με

την ύπαρξη ουσιώδους λάθους είτε λόγω απάτης είτε λόγω σφάλματος. (Λουμιώτης & Τζίφας 2012)⁵³.

Οι Miller et. al. (2011)⁵⁴ εξέτασαν κατά πόσο οι εξωτερικοί ελεγκτές εκτιμούν τον κίνδυνο να υπάρχει ουσιώδης λάθος σε σχέση με τον εγγενή κίνδυνο. Υποστηρίζεται ότι οι έλεγχοι πρέπει να διαχωρίζονται από την εκτίμηση του εγγενούς κινδύνου και ότι ο εγγενής κίνδυνος πρέπει να θεωρείται ως ξεχωριστός από τον ελεγκτικό κίνδυνο πριν από τη διενέργεια του ελέγχου, όταν αυτό είναι εφικτό. Συγκεκριμένα, οι ερευνητές πραγματοποίησαν συνεντεύξεις με ελεγκτές με σκοπό την καταγραφή πληροφοριών σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο οι εξωτερικοί ελεγκτές αντιλαμβάνονται τον κίνδυνο βάσει των υφιστάμενων προτύπων ελέγχου. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι, αντίθετα με τον ορισμό του εγγενούς κινδύνου που παρέχεται στα ελεγκτικά πρότυπα, οι ελεγκτές θέτουν ένα επίπεδο αναμενόμενης αποτελεσματικότητας του ελέγχου κατά την αξιολόγηση του εγγενούς κινδύνου και μπορεί να αυξήσουν τον ελεγκτικό κίνδυνο όταν υπάρχουν ανεπάρκειες στις εσωτερικές διαδικασίες ελέγχου. Παρ' όλα αυτά, αυτή η πρακτική δεν συμβαδίζει με τον κανονισμό ΔΠΕ 200, και επομένως, οι ερευνητές επισημαίνουν ότι αυτή η παρέκκλιση μπορεί να οφείλεται σε οδηγίες που παρέχονται από τις εποπτικές αρχές.

4.7 Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 260

Για περιόδους ελέγχου που έληξαν μετά τις 15 Δεκεμβρίου 2016, η πιο πρόσφατη αναθεώρηση του Διεθνούς Προτύπου Ελέγχου αφορά την ευθύνη του ελεγκτή να επικοινωνεί με εκείνους που είναι επιφορτισμένοι με τη διακυβέρνηση σε έναν έλεγχο οικονομικών καταστάσεων και προσδιορίζει ορισμένα συγκεκριμένα θέματα που πρέπει να κοινοποιηθούν

⁵³ Λουμιώτης, Ι., Β., Τζίφας Ν., Β. (2012), Βασικές Οδηγίες Εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελέγχου (ΔΠΕ), Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών, Αθήνα, σελ. 76-78

⁵⁴ Miller, T.C., Cipriano, M., Ramsay, R. (2011). Do auditors assess inherent risk as if there are no controls? *Managerial Auditing Journal*, 27(5), 448-461

μαζί τους, σύμφωνα με το ISA 260, το οποίο προσδιορίζει συγκεκριμένα θέματα που πρέπει να κοινοποιηθούν.

Επομένως, προκειμένου να διασφαλιστεί το υψηλότερο επίπεδο αποτελεσματικής επικοινωνίας μεταξύ των ελεγκτών και εκείνων που είναι επιφορτισμένοι με τη διακυβέρνηση της εταιρείας, είναι σημαντικό τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου και της επιτροπής ελέγχου να έχουν επαρκή γνώση σχετικά με τις εφαρμογές των ΔΠΧΑ. Αυτό συμβαίνει επειδή οι ειδικευμένες επιτροπές ελέγχου θεωρούνται ως αναπόσπαστο μέρος της διαδικασίας ελέγχου και συμβάλλουν σημαντικά στην ποιότητα του ελέγχου.

Τα στελέχη που είναι άπληστα και εγωιστικά βάζουν τα δικά τους συμφέροντα πάνω από αυτά της εταιρείας χρησιμοποιώντας εφευρετικές λογιστικές διαδικασίες. Αυτές οι στρατηγικές χρειάζονται επιλεγμένους εξωτερικούς ελεγκτές για να αντισταθούν στην πίεση της διοίκησης για ευθυγράμμιση των αποτελεσμάτων της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης προς όφελος της εταιρείας. Ως αποτέλεσμα, υπάρχει πιθανότητα διαφωνίας μεταξύ του ανεξάρτητου ελεγκτή και της διοίκησης της εταιρείας, ιδιαίτερα για θέματα που αφορούν σκληρές, υποκειμενικές και εξελιγμένες λογιστικές αρχές και εκτιμήσεις. Η πολυπλοκότητα των λογιστικών μεθόδων, των παραγώγων και των επιλογών μεταξύ πολλών εναλλακτικών πολιτικών επιμέτρησης, όπως η αξιολόγηση της εύλογης αξίας (Shbeilat & Al-Harasees, 2018)⁵⁵, παρέχουν στους διαχειριστές μεγάλο περιθώριο χειρισμού λογιστικών αρχείων και διαχείρισης εσόδων και κερδών με όποιον τρόπο θεωρούν κατάλληλο.

Οι εξωτερικοί ελεγκτές που διατηρούν ισχυρές επικοινωνίες με μια ισχυρή επιτροπή ελέγχου διαδραματίζουν ουσιαστικό ρόλο στην πρόληψη της «διαχείρισης κερδών» (Miko & Kamardin, 2015)⁵⁶. Υπάρχει πιθανότητα η διοίκηση της επιχείρησης να ασκήσει πίεση στους εξωτερικούς ελεγκτές για να εκδώσουν θετική κρίση. Οι ελεγκτές έχουν τη δυνατότητα να αλλάξουν τις απόψεις τους εάν έχουν προβλήματα με τη διοίκηση της εταιρείας. Ωστόσο

⁵⁵ Shbeilat & Al-Harasees, (2018) International Standard on Auditing No. 260 and Audit Quality: Evidence from Jordan. 2019 International Business Research 12(4):61

⁵⁶ Miko, N., & Kamardin, H. (2015). Impact of Audit Committee and Audit Quality on Preventing Earnings Management in the Pre- and Post-Nigerian Corporate Governance Code 2011. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 172, 651-657.

σύμφωνα με το ISA 260 (Altawalbeh & Alhajaya, 2019)⁵⁷, αναμένεται να επικοινωνήσουν με άτομα που είναι υπεύθυνα για τη διακυβέρνηση της εταιρείας σχετικά με όλα τα κύρια θέματα ελέγχου κατά τη διάρκεια της θητείας της ανάθεσης.

4.8 Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 300

Το Διεθνές πρότυπο ελέγχου 300 αφορά τον ρόλο του ελεγκτή στον σχεδιασμό και τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων. Η διαδικασία σχεδιασμού διαφοροποιείται ανάλογα με το μέγεθος και το εύρος των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων της επιχείρησης που υπόκειται σε έλεγχο. Σε αυτό το πλαίσιο, ο ελεγκτής πρέπει:

- Να σχεδιάσει ένα αποτελεσματικό σύστημα ελέγχου
- Να δώσει την απαραίτητη σημασία σε σημαντικά στοιχεία ελέγχου
- Να δώσει έγκαιρες λύσεις σε προβλήματα που προκύπτουν
- Να οργανώσει την διαχείριση ελέγχου με σκοπό την αυξημένη απόδοση
- Να απλοποιήσει τη διοίκηση και την εποπτεία των μελών και τον συντονισμό των εργασιών.

Όσον αφορά το Διεθνές πρότυπο ελέγχου 300, η έρευνα που πραγματοποίησαν οι Martinis, et al. (2011)⁵⁸ είχε ως στόχο να διερευνήσει πώς η χώρα (Αυστραλία, Ιαπωνία) και ο τύπος του πελάτη (δημόσιος ή ιδιωτικός) επηρεάζουν τις εκτιμήσεις του κινδύνου από τους ορκωτούς ελεγκτές και τις αποφάσεις που αφορούν τον σχεδιασμό των διαδικασιών ελέγχου. Η μελέτη βασίστηκε σε προηγούμενα αναπτυγμένα μοντέλα σχεδιασμού και ελέγχου, με τα δείγματα

⁵⁷ Altawalbeh, M., & Alhajaya, M. (2019). The Investors' Reaction to the Disclosure of Key Audit Matters: Empirical Evidence from Jordan. *International Business Research*, 12(3).

⁵⁸ Martinis, M., Fukukawa, H. & Mock, T. (2011). Exploring the role of country and client type on the auditor's client risk assessments and audit planning decisions. *Managerial Auditing Journal*, 26(7), 543-565

να προέρχονται από αναλύσεις, οι οποίες ανήκαν στις δύο μεγαλύτερες ελεγκτικές εταιρίες της Αυστραλίας και της Ιαπωνίας. Τα αποτελέσματα της μελέτης αποκάλυψαν ότι ο τύπος χώρας και ο τύπος πελάτη επηρεάζουν τις διαδικασίες αξιολόγησης του κινδύνου, καθώς και τον σχεδιασμό των διαδικασιών ελέγχου, με ειδική έμφαση στον χρόνο που χρειάζεται για την ολοκλήρωση του ελέγχου.

4.9 Διεθνές πρότυπο ελέγχου 315

Το επίκεντρο του παρόντος Διεθνούς Προτύπου Ελέγχου είναι η ευθύνη που βαρύνει τον ελεγκτή για τον εντοπισμό και την αξιολόγηση του κινδύνου να υπάρξουν λάθη και παραλείψεις στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Αυτό επιτυγχάνεται διαμέσου της πλήρους κατανόησης του περιβάλλοντος της οικονομικής οντότητας, συμπεριλαμβανομένων των εσωτερικών διαδικασιών και ελέγχων που εφαρμόζει η οικονομική οντότητα. Ο ελεγκτής θα πρέπει:

- Να αντιλαμβάνεται και να αξιολογεί τους σημαντικούς κινδύνους ύπαρξης ουσιωδών σφαλμάτων, καθώς και να αποκτήσει κατανόηση της επιχείρησης και του περιβάλλοντός της, να είναι εξοικειωμένος με το πλαίσιο χρηματοοικονομικής αναφοράς που ισχύει γι' αυτήν, καθώς και να γνωρίζει το εσωτερικό σύστημα ελέγχου που υιοθετεί η οντότητα.
- Να ανακαλύψει τους κινδύνους ουσιώδους σφάλματος.
- Να αξιολογήσει τους κινδύνους ουσιώδους σφάλματος.

Το ΔΠΕ 315 (Αναθεωρημένο 2019) επισημαίνει την αντικατάσταση του προηγούμενου προτύπου που είχε τεθεί σε ισχύ τον Δεκέμβριο του 2009. Οι λόγοι που ώθησαν την

αναθεώρησή του προτύπου περιλαμβάνουν τα εξής σημαντικά ευρήματα του IAASB μετά την εφαρμογή του ΔΠΕ 315.⁵⁹:

- Παρατηρήθηκε ασυνέπεια στην αναγνώριση της φύσης και του αριθμού των σημαντικών κινδύνων στην πράξη.
- Εντοπίστηκε δυσκολία στην πρακτική εφαρμογή της διαδικασίας απόκτησης κατανόησης του εσωτερικού συστήματος ελέγχου.
- Παρατηρήθηκε ότι τα πρότυπα δεν κάλυπταν επαρκώς τους κινδύνους που σχετίζονται με τα Πληροφοριακά Συστήματα (IT).

Την υποχρέωση να εφαρμόζεται το νέο αναθεωρημένο πρότυπο 315 έχουν οι ελεγκτικές εταιρίες και οι ορκωτοί ελεγκτές, για όσους ελέγχους έχουν ημερομηνία λήξης της χρήσης, από 15 Δεκεμβρίου 2021 και μετέπειτα.

4.10 Διεθνές πρότυπο ελέγχου 520

Το ΔΠΕ 520 απαιτεί την διενέργεια λεπτομερών διαδικασιών κατά τη φάση διεξαγωγής του ελέγχου, με στόχο τον εντοπισμό τμημάτων που φέρουν υψηλό κίνδυνο για σφάλματα. Αυτό περιλαμβάνει τον έλεγχο ασυνήθιστων συναλλαγών και ασυνήθιστων υπολοίπων. Επιπλέον, περιλαμβάνει την παρακολούθηση και τον έλεγχο της επιχειρηματικής λειτουργίας σε πραγματικό χρόνο, των παγίων, των εγκαταστάσεων της οντότητας, των τάσεων που επικρατούν στην αγορά αλλά και τα επίπεδα του ανταγωνισμού.

Οι λεπτομερείς διαδικασίες, που συχνά χρησιμοποιούνται κυρίως κατά τη διάρκεια ελέγχων αξιοπιστίας αντί για ελέγχους συμμόρφωσης, μπορούν να εφαρμοστούν ως εξής:

- Για την ανάλυση των σχέσεων και την εξέταση της συνάφειας μεταξύ διαφόρων στοιχείων, καθώς και για την απόκτηση γνώσης από τον ελεγκτή σχετικά με την ελεγχόμενη οντότητα και την δραστηριότητα της.

⁵⁹ Handbook of IAASB 2019, International Standard on Auditing 315 (revised) - <https://www.ifac.org>

- Για τον προσδιορισμό προβλεπόμενων τιμών, προκειμένου να γίνει σύγκριση με τα πραγματικά αποτελέσματα.

Ο όρος αυτός περιλαμβάνει επίσης την ανάλυση των μεταβολών και των διακυμάνσεων που είναι ασυνήθιστες ή σημαντικά διαφορετικές από τα αναμενόμενα ποσά, ιδίως σε ένα περιβάλλον ελέγχου με αυστηρές απαιτήσεις. Η χρήση των λεπτομερών διαδικασιών περιλαμβάνει τα εξής:

- Συλλογή πληροφοριών από διάφορες πηγές ώστε ο ελεγκτής να είναι σε θέση να κατανοήσει τι αναμένει.
- Σύγκριση των πραγματικών δεδομένων με τις προβλέψεις.
- Διερεύνηση των αιτιών πιθανών αποκλίσεων.
- Αξιολόγηση των αποτελεσμάτων.

Στην ερευνητική τους δουλειά σχετικά με το ΔΠΕ 520, οι Samanha & Hegazy (2010)⁶⁰ εξετάζουν τη χρήση των αναλυτικών διαδικασιών στο πλαίσιο των ελέγχων στην Αίγυπτο. Η έρευνα επικεντρώνεται στο να κατανοήσει κατά πόσο οι ελεγκτές χρησιμοποιούν αναλυτικές διαδικασίες κατά τη διάρκεια τριών κυρίως σταδίων των ελέγχων, λαμβάνοντας υπόψη το μέγεθος των ελεγκτικών εταιριών και τον αριθμό του προσωπικού τους. Επιπλέον, η έρευνα εξετάζει τις αντιλήψεις των ελεγκτών σχετικά με τη συχνότητα και την αποτελεσματικότητα των διάφορων τύπων αναλυτικών διαδικασιών κατά την επίτευξη των ελεγκτικών στόχων.

Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν πως η χρήση αναλυτικών διαδικασιών είναι σχετικά περιορισμένη ανάμεσα στους ελεγκτές στην Αίγυπτο. Ταυτόχρονα, παρατηρήθηκαν σημαντικές διαφορές στη χρήση αναλυτικών διαδικασιών ανάμεσα στους ελεγκτές από τις τέσσερις μεγαλύτερες ελεγκτικές εταιρίες και τους υπόλοιπους ελεγκτές. Επιπρόσθετα, η σχέση των ελεγκτών με τις αναλυτικές διαδικασίες επηρεάζεται από το μέγεθος και τη θέση του ελεγκτή.

Τα αποτελέσματα της έρευνας αποκαλύπτουν επίσης την έλλειψη εμπιστοσύνης ως προς τη χρήση των αναλυτικών διαδικασιών ως ουσιώδεις διαδικασίες. Σε αυτό το πλαίσιο, οι Samaha & Hegazy επιβεβαιώνουν τα προηγούμενα εμπειρικά ευρήματα σχετικά με το

⁶⁰ Samanha K., Gehazy M., (2010). An empirical investigation of the use of ISA 520 “analytical procedures” among Big 4 versus non-Big 4 audit firms in Egypt. *Managerial Auditing Journal*, pp. 882-911

Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 520, τα οποία υποδεικνύουν ότι τα ελεγκτικά πρότυπα θεωρούνται περισσότερο αποτελεσματικά όταν χρησιμοποιούνται για την καθορισμό των διαδικασιών ελέγχου σε μεγάλες επιχειρήσεις. Επιπλέον, παρατηρείται ότι η εισαγωγή του Διεθνούς Προτύπου Ελέγχου 520 δεν ήταν τόσο αποτελεσματική στην προσαρμογή των πρακτικών ελέγχου στην Αίγυπτο. (Samaha & Hegazy, 2010)

4.11 Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 700

Κατά το Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 700, ο ελεγκτής υποχρεούται να διατυπώσει γνώμη σχετικά με το κατά πόσο οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις έχουν συνταχθεί στο σύνολο τους, συμμορφούμενες με τους ισχύοντες κανόνες χρηματοοικονομικής αναφοράς. Για να εκφράσει τη γνώμη του, ο ελεγκτής είναι σημαντικό να εξασφαλίσει ότι έχει λάβει εύλογη διασφάλιση όσον αφορά το εάν οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις, συνολικά, είναι απαλλαγμένες από ουσιώδεις ανακρίβειες. Κατά την διαδικασία αυτή, ο ελεγκτής πρέπει να λαμβάνει υπόψη τα εξής: (IFAC 2009)⁶¹

- Εάν το συμπέρασμα είναι επαρκές, σύμφωνα με το ΔΠΕ 330, και εάν έχουν συλλεχθεί τα απαραίτητα ελεγκτικά τεκμήρια.
- Εάν το συμπέρασμα είναι σύμφωνο με το ΔΠΕ 450, δηλαδή εάν οι διορθωμένες ανακρίβειες είναι σημαντικές ατομικά ή συνολικά.
- Εάν οι οικονομικές καταστάσεις προετοιμάζονται, συνολικά, σύμφωνα με τις προταγές του ισχύοντος πλαισίου χρηματοοικονομικής αναφοράς. Κατά την αξιολόγηση ο ελεγκτής, θα πρέπει να λαμβάνει υπόψιν την εξέταση των ποιοτικών πτυχών των λογιστικών πρακτικών της οντότητας, συμπεριλαμβανομένων των ενδείξεων πιθανής μεροληψίας στις κρίσεις της διοίκησης.

⁶¹ IFAC (2009). International Standard on Auditing 700 – Forming an Opinion and Reporting on Financial Statements. <http://www.ifac.org/system/files/downloads/a036-2010-iaasb-handbook-isa-700.pdf> (04/04/2018).

- Εάν, έχοντας υπόψιν την αξιολόγηση των απαιτήσεων που περιλαμβάνονται στα πρότυπα αναφοράς:
 - i) Οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις αναφέρουν σε ικανοποιητικό βαθμό τις σημαντικές λογιστικές πολιτικές που εφαρμόζονται.
 - ii) Οι λογιστικές πολιτικές συμμορφώνονται με τα ισχύοντα πρότυπα χρηματοοικονομικής αναφοράς και οι λογιστικές εκτιμήσεις της διοίκησης είναι λογικές.
 - iii) Οι πληροφορίες που περιέχονται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις είναι κατανοητές, έγκυρες, συγκρίσιμες και σχετικές.
 - iv) Οι όροι που χρησιμοποιούνται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, συμπεριλαμβανομένων των τίτλων, είναι ενδεδειγμένοι.
- Ο ελεγκτής πρέπει να αξιολογεί εάν οι οικονομικές καταστάσεις παρέχουν επαρκείς πληροφορίες για την κατανόηση του εφαρμοστέου πλαισίου χρηματοοικονομικής αναφοράς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο : ΑΠΑΤΗ ΕΠΙ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

5.1 Ορισμός της απάτης

Ένας από τους πιο αποδεκτούς ορισμούς ανάμεσα στους πολλούς που έχουν δοθεί ανά τα χρόνια, σχετικά με το τι ορίζουμε “απάτη επί των οικονομικών καταστάσεων” είναι αυτός που έχει δοθεί από το ASB (Auditing Standards Board) και εμφανίζεται στο πρότυπο ΔΠΕ 240 (Ευθύνες του ελεγκτή σχετικά με την απάτη σε έναν έλεγχο οικονομικών καταστάσεων). Ειδικότερα, η παράγραφος 11 του προτύπου ορίζει την απάτη: «Μια εσκεμμένη πράξη ενός ή περισσοτέρων ατόμων μεταξύ της διοίκησης, εκείνων που είναι επιφορτισμένοι με την διακυβέρνηση, υπαλλήλων ή τρίτους, που συνεπάγεται τη χρήση εξαπάτησης η οποία οδηγεί σε παραποιημένες οικονομικές καταστάσεις.»

Η ACFE (Association of Certified Fraud Examiners) περιγράφει την απάτη ως «μια πράξη που πραγματοποιείται από ένα άτομο ή περισσότερα και αφορά παράνομες ενέργειες, που στόχο έχουν να εξαπατήσουν, να αποκρύψουν στοιχεία και να παραβιάσουν την εμπιστοσύνη, προκειμένου να μεγιστοποιήσουν το προσωπικό κέρδος, εκμεταλλευόμενοι την επαγγελματική τους θέση, χρησιμοποιώντας περιουσιακά στοιχεία που ανήκουν στην εταιρία».

Η επαγγελματική απάτη και κατάχρηση εμπίπτουν σε δύο είδη (Messier, 2012)⁶²: απάτη κατά της επιχείρησης από υπαλλήλους ή ξένους και απάτη προς όφελός της. Η απάτη κατά της εταιρείας περιλαμβάνει υπεξαίρεση, κατασκευή τιμολογίων και δωροδοκία εργαζομένων, ενώ η απάτη για την εταιρεία περιλαμβάνει σκόπιμη παραποίηση ή εκτίμηση συναλλαγών, δεδομένων, πηγών και κεφαλαίων.

⁶² Messier W. Glover S. and Prawitt D. (2012), MP Auditing and Assurance Services, 8th ed., McGrawHill, USA. P. 289

Συμφωνά με την έρευνα του Messier, η επαγγελματική απάτη συνίσταται σε δύο μέρη:

α) στην απάτη που διαπράττεται εις βάρος της εταιρίας εκτελούμενη από ένα άτομο ή συνέργεια ατόμων π.χ. παραποιήσεις τιμολογίων, υπεξαίρεση χρηματικών ποσών, δωροδοκία υπαλλήλων κ.ά.

β) στη απάτη που εκτελείται για το συμφέρον της εταιρίας π.χ. παραποιημένες οικονομικές καταστάσεις, λανθασμένες αποτιμήσεις συναλλαγών κ.ά.

Το Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο 240 ορίζει την απάτη σύμφωνα με τα ακόλουθα:

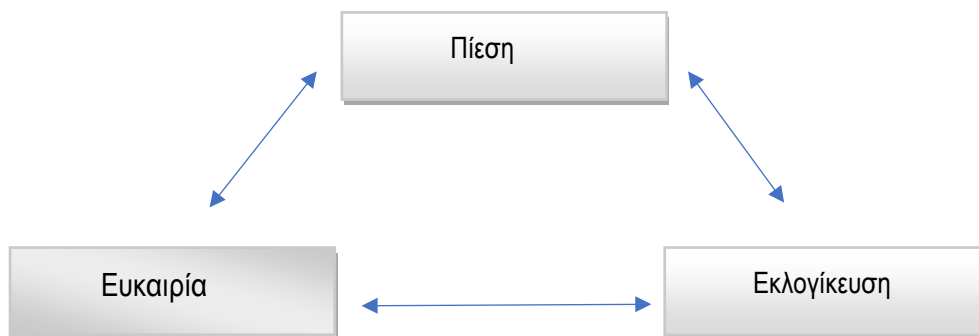
- Παραποίηση ή τροποποίηση των λογιστικών εγγραφών ή των εγγράφων υποκειμένων ελέγχου.
- Παραποίηση των στοιχείων του ενεργητικού.
- Απόκρυψη των επιπτώσεων ή παράλειψη αναφοράς τους, των παραπάνω καταχωρήσεων ή των αποδεικτικών στοιχείων.
- Καταγραφή ανύπαρκτων συναλλαγών.
- Εσφαλμένη εφαρμογή του χρηματοοικονομικού πλαισίου.

5.2 Το τρίγωνο της απάτης

Σύμφωνα με τους Kassem και Higson, (2012)⁶³ ο πρώτος άνθρωπος που ερεύνησε τους λόγους για τους οποίους οι άνθρωποι εμπλέκονται σε παράνομες πράξεις ήταν ο Αμερικάνος εγκληματολόγος D. Cressey το 1953. Η απάτη που σχετίζεται με τις παραποιημένες οικονομικές καταστάσεις χαρακτηρίζεται από τα τρία βασικά στοιχεία τα οποία συνθέτουν το "Τρίγωνο της Απάτης". Οι τρεις παράμετροι που επιδρούν στη διάπραξη μιας παράνομης πράξης περιλαμβάνουν την πίεση που ασκείται στο άτομο, την ευκαιρία που παρουσιάζεται στο άτομο για την εκτέλεση της καθώς και την εκλογίκευση της.

⁶³ Kassem, R. and Higson, A. (2012) The New Fraud Triangle Model. Journal of Emerging Trends in Economics and Management Sciences, 3, 191-195.

Οι τρεις συνιστώσες της απάτης, όπως περιγράφονται από τον Cressey (1953), παρουσιάζονται τυπικά με τη μορφή διαγράμματος. Η πίεση ή το κίνητρο που συμβάλλει στην εκδήλωση τέτοιων συμπεριφορών αντιπροσωπεύεται από το στοιχείο στην κορυφή του σχήματος, ενώ η αντιληπτή ευκαιρία και αιτιολόγηση αντιπροσωπεύονται από τα στοιχεία στο κάτω μέρος του σχεδίου.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.1: Τρίγωνο της απάτης

Έρευνες πάνω στην απάτη έχουν καταδείξει ότι οι περισσότερες περιπτώσεις απάτης συμβαίνουν λόγω οικονομικών δυσκολιών. Συχνά, η **πίεση** προτρέπει το άτομο να αναλάβει σημαντικούς κινδύνους, με στόχο να εξασφαλίσει τους αναγκαίους οικονομικούς πόρους. Η πίεση δεν είναι πάντοτε προφανής ή αντιληπτή από τρίτους. Κάποιες από τις πηγές πίεσης που συνηθίζεται να οδηγούν τα στελέχη των εταιριών στην οικονομική απάτη και την εκμετάλλευση των περιουσιακών στοιχείων των εταιριών, περιλαμβάνουν την υψηλή φιλοδοξία, υπέρογκα προσωπικά έξοδα, αδυναμία αποπληρωμής χρεών, μη αναμενόμενες οικονομικές ανάγκες, μεγάλες απώλειες χρημάτων, ακριβό τρόπο ζωής, πίεση από το εργασιακό περιβάλλον όπως χαμηλές αμοιβές, ανεπιτυχή προσπάθεια για προαγωγή, αίσθημα αδικίας και έλλειψης εκτίμησης καθώς και εξωτερικές πιέσεις από το οικογενειακό περιβάλλον.

Η **ευκαιρία** για απάτη παρουσιάζεται στο κενό που δημιουργείται στις εσωτερικές δικλίδες ασφαλείας και δίνει τη δυνατότητα σε κάποιον τρίτο να προβεί σε δόλιες ενέργειες .

Παραδείγματα ευκαιριών διάπραξης της απάτης θεωρείται το αδύναμο σύστημα εσωτερικού ελέγχου, η περίπτωση των θυγατρικών πολυεθνικών εταιριών, όπου η διοίκηση απέχει γεωγραφικά, η περίπτωση όπου η εξουσία συγκεντρώνεται μόνο σε ένα άτομο ή μια μικρή ομάδα ατόμων, οι πολύπλοκες συναλλαγές ανάμεσα σε συγγενείς ή θυγατρικές επιχειρήσεις ή άτομα που συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με την επιχείρηση και ο ασαφής ή ελλιπής Κώδικας Επαγγελματικής Δεοντολογίας.

Η **εκλογίκευση** αποτελεί μια συμπεριφορά ή ένα σύνολο από ηθικές αξίες, οι οποίες επιτρέπουν στα άτομα να διαπράττουν απάτη εκούσια και εσκεμμένα, εκλογικεύοντας και εξηγώντας αυτήν τους την πράξη. Οι άνθρωποι για να εκτελέσουν μια απάτη, θα πρέπει να είναι σε θέση να την δικαιολογήσουν με βάση τις προσωπικές τους πεποιθήσεις. Πιο συγκεκριμένα, τα άτομα της διοίκησης μπορούν να υποστηρίζουν απόψεις όπως ότι πρέπει να γίνουν θυσίες υπέρ του συμφέροντος της επιχείρησης, ή πως η πλειονότητα των επιχειρήσεων υποστηρίζει παρόμοιες διαδικασίες. Αντίθετα, οι υπάλληλοι της επιχείρησης μπορούν να εξηγήσουν μια παράνομη πράξη αναφέροντας σαν δικαιολογία τους χαμηλούς μισθούς, το γεγονός ότι και άλλοι συνάδελφοι ενεργούν με τον ίδιο τρόπο, ή ότι επιτρέπεται κανείς να κάνει τα πάντα για να προάγεται στην ιεραρχία κλπ.

Σύμφωνα με τον Crowe Horwath (2010), για να αναλυθεί περαιτέρω η θεωρία του τριγώνου της απάτης και να επεκταθεί, προσθέτει μια νέα πτυχή στο μοντέλο με τη δημιουργία του πενταγώνου της απάτης. Ειδικότερα, υπογραμμίζει τη σημασία της αλαζονείας του ατόμου που εμπλέκεται στην απάτη, καθώς αυτή η αλαζονεία τον στερεί από την ικανότητα να σκέφτεται λογικά. Τονίζει επίσης τη σημασία της εμπειρογνωμοσύνης, της νοημοσύνης και των γνώσεων που διαθέτει το άτομο και τον επιτρέπουν να υλοποιήσει την απάτη.

Σύμφωνα με τους Wilks και Zimbelman (2004),⁶⁴ όσον αφορά τον παράγοντα της εκλογίκευσης που περιλαμβάνεται στο τρίγωνο της απάτης, αναφέρουν ότι αυτή αποτελεί ένα από τα κυριότερα στοιχεία κατά τη γνώμη των ελεγκτών.

⁶⁴ Wilks, Thomas Jeffrey and Zimbelman, Mark F., (January 2004). Decomposition of Fraud Risk Assessments and Auditors' Sensitivity to Fraud Cues (January 2004).

Η Emily Homer (Homer, 2019)⁶⁵ διεξήγαγε μια συστηματική ανασκόπηση με στόχο να εξετάσει τις έρευνες που ήδη έχουν πραγματοποιηθεί σχετικά με το θέμα του τριγώνου της απάτης. Γενικά, το δείγμα που εξετάστηκε αποτελείται από 33 περιπτώσεις εμπειρικής μελέτης που εφάρμοσαν τα 3 βασικά συστατικά του τριγώνου απάτης για την ανάλυση οικονομικών εγκληματικών ενεργειών που πραγματοποιούνται τόσο από επιχειρήσεις όσο και από εργαζομένους. Τα αποτελέσματα της μελέτης οδηγούν στα ακόλουθα ευρήματα: Από το σύνολο των 33 ερευνών που διεξήχθησαν, 32 από αυτές ανέφεραν κάποιο είδος συσχέτισης με τουλάχιστον ένα από τα τρία στοιχεία του τριγώνου της απάτης και 27 εντόπισαν συσχέτιση και με τις 3 συνιστώσες του τριγώνου. Οι ερευνητικές μελέτες υποδεικνύουν ότι το τρίγωνο της απάτης απολαμβάνει ευρεία αποδοχή και εφαρμογή σε διάφορους τομείς, βιομηχανίες και γεωγραφικές περιοχές. Συνολικά, τα αποτελέσματα των ερευνών είναι ουσιαστικά και επιβεβαιώνουν ότι το τρίγωνο της απάτης είναι ένα ευρέως αποδεκτό μοντέλο που εξηγεί την οικονομική εγκληματικότητα διεθνώς.

5.3 Θεωρία Απάτης του Διαμαντιού

Τον Δεκέμβριο του 2004, οι Wolfe και Hermanson⁶⁶ έκαναν την αρχική παρουσίαση της θεωρίας του διαμαντιού της απάτης. Στα τρία κύρια στοιχεία της απάτης που απαρτίζουν την θεωρία του τριγώνου της απάτης, προτείνει την προσθήκη ενός τέταρτου στοιχείου που αναφέρεται ως ικανότητα. Δηλώθηκε από τους Wolfe και Hermanson ότι ακόμη και ενώ η αντιληπτή πίεση, μια ευκαιρία και ένας εξορθολογισμός μπορεί να συνυπάρχουν, είναι πολύ λίγες οι πιθανότητες να συμβεί απάτη εκτός κι αν υφίσταται και ο τέταρτος παράγοντας, που είναι η ικανότητα. Βασικά αντικατοπτρίζει την ικανότητα ενός ατόμου να ανιχνεύσει τις

⁶⁵ Homer, E. (2019). Testing the fraud triangle: a systematic review. *Journal of Financial Crime*, 27(1), pp. 172-187.

⁶⁶ Wolfe, D., & Hermanson, D. R. (2004). The Fraud Diamond: Considering Four Elements of Fraud. *The CPA Journal*, 74(12), 38-42.

αδυναμίες που υπάρχουν σε μια οργανωτική δομή, να την αντιληφθεί πλήρως και τελικά να επωφεληθεί από αυτήν. Δηλαδή, ο ενδεχόμενος δράστης θα πρέπει να κατέχει τις απαραίτητες γνώσεις και ικανότητες για να προβεί σε μια παράνομη ενέργεια που θα οδηγήσει σε απάτη.

Οι Wolfe και Hermanson, πιστεύουν πως η ευκαιρία είναι το κλειδί που ξεκλειδώνει την πόρτα στην απάτη, ενώ το κίνητρο (γνωστό και ως πίεση) και η δικαιολόγηση είναι τα θεμέλια που οδηγούν ένα άτομο στην πράξη αυτή. Ωστόσο, η ικανότητα επιτρέπει στο άτομο να το αντιμετωπίσει ως ευκαιρία και να την αδράξει, διαπράττοντας την αρκετές φορές, ώστε να επωφεληθεί από αυτήν.

Για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας μεταξύ των δύο μοντέλων (τρίγωνο της απάτης & διαμάντι της απάτης), διεξήχθη μια εμπειρική έρευνα σε 89 ελεγκτές. Στόχος αυτής της έρευνας ήταν η σύγκριση των αξιολογήσεων των αντίστοιχων κινδύνων απάτης που ανέπτυξαν οι ελεγκτές έχοντας ως βάση το μοντέλο του τριγώνου της απάτης. Ως αντίστοιχο μοντέλο στην εν λόγω μελέτη χρησιμοποιήθηκε το διαμάντι της απάτης, αφού φαίνεται ότι επεκτείνει το τρίγωνο της απάτης και περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα χαρακτηριστικών και δεξιοτήτων που προβλέπονται και από τα υπόλοιπα μοντέλα απάτης. (Kassem and Higson, 2012)⁶⁷

Μέσω της έρευνας που διεξήχθη σε ένα δείγμα από 89 ελεγκτικές εταιρίες, προέκυψε ότι οι εξωτερικοί ελεγκτές που είχαν ως σημείο αναφοράς και καθοδηγητικό μοντέλο το διαμάντι της απάτης παρουσίασαν υψηλότερες πιθανότητες για την ύπαρξη κινδύνου απάτης, σε σύγκριση με αυτούς που είχαν ως βάση το μοντέλο του τριγώνου της απάτης. Αυτοί που αξιοποίησαν το διαμάντι της απάτης όχι μόνο παρείχαν υψηλότερες εκτιμήσεις κινδύνου απάτης, αλλά επίσης εξέφραζαν πιο προσεκτικές αξιολογήσεις, συμπεριλαμβανομένων και των πιθανών κινδύνων. Ακόμη, όταν ο κίνδυνος που σχετίζεται με τον CEO είναι υψηλός, οι ελεγκτές που χρησιμοποίησαν το διαμάντι της απάτης είχαν μεγαλύτερη πιθανότητα να επισημάνουν τον παράγοντα της ικανότητάς ως έναν ιδιαίτερα σημαντικό κίνδυνο.

⁶⁷ Kassem, R. and Higson, A. (2012) The New Fraud Triangle Model. Journal of Emerging Trends in Economics and Management Sciences, 3, 191-195

Η PwC (2014) παρουσίασε μια έρευνα για τη παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων, μέσα από 5.000 απαντήσεις προέκυψαν τα εξής :

- Το 22% από τους συμμετέχοντες ισχυρίστηκαν ότι υπήρξαν μάρτυρες λογιστικής απάτης.
- Η κατάχρηση των περιουσιακών στοιχείων αποτελεί το 69% των περιπτώσεων λογιστικής απάτης.
- Η πλειονότητα των περιπτώσεων (56%) αντιστοιχούσε σε εσωτερικό δράστη της επιχείρησης, ενώ το 40% των περιπτώσεων σε εξωτερικό.

Τα ευρήματα της ανάλυσης απέδειξαν ότι ο δράστης της απάτης είναι ένας εσωτερικός υπάλληλος, άνδρας με μέση ηλικία, που έχει αποκτήσει πανεπιστημιακή εκπαίδευση ή ακόμη υψηλότερη, διατρέχει σημαντικό ρόλο στην εταιρεία και διαθέτει 6 ή περισσότερα χρόνια επαγγελματικής εμπειρίας.

5.4 Χαρακτηριστικά της Λογιστικής Απάτης

Κατά τα λεγόμενα του Rezaee (2005)⁶⁸, τα χαρακτηριστικά της λογιστικής απάτης περιλαμβάνουν:

- Παραποίηση και νόθευση των οικονομικών συναλλαγών, μεγεθών ή εγγράφων
- Σκόπιμα εσφαλμένες δηλώσεις οι οποίες περιλαμβάνουν παράλειψη γεγονότων, συναλλαγών και λογαριασμών από τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις.

⁶⁸ Rezaee Z. (2005), "Causes, consequences and deterrence of financial statement fraud", Critical Perspectives on Accounting, Volume 16, pp. 277-298

- Εκούσια εσφαλμένη ερμηνεία, εφαρμογή και χρήση των προτύπων χρηματοοικονομικής αναφοράς που χρησιμοποιούνται για την σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων
- Σκόπιμη απόκρυψη ή παρουσίαση λανθασμένων λογιστικών κανονισμών και αρχών.
- Χρήση παρανόμων λογιστικών μεθόδων για τη διαχείριση κερδών από παράνομες δραστηριότητες
- Εφαρμογή λογιστικών τεχνικών εντός των νόμιμων ορίων, αλλά με δυνατότητα ευκολότερης αλλοίωσης μέσω τροποποιήσεων που προσφέρονται.

Επιπλέον, σύμφωνα με το Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο Νο 240, η απάτη εκδηλώνεται μέσα από την: (Λουμιώτης, Τζίφας, 2012)⁶⁹

- 1) Παραποίηση ή τροποποίηση των λογιστικών καταχωρήσεων ή έκδοση/λήψη εικονικών τιμολογίων.
- 2) Προσωπική εκμετάλλευση των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης.
- 3) Παράλειψη ή απόκρυψη εγγραφής συναλλαγών στο πληροφοριακό πρόγραμμα της επιχείρησης
- 4) Καταχώρηση ψευδών συναλλαγών.
- 5) Εσφαλμένη εφαρμογή του ισχύοντος πλαισίου χρηματοοικονομικής αναφοράς.

Συνηθίζεται η απάτη να αποτελείται από πλαστά υποστηρικτικά, ψευδείς λογιστικές εγγραφές, διαφορετική χρήση λογιστικών τεχνικών από αυτή που προβλέπουν τα ΕΛΠ και ΔΠΧΑ, παρουσίαση εικονικών τιμολογίων και υποστηρικτικών.

5.5 Εντοπισμός και ανίχνευση της απάτης

⁶⁹ Λουμιώτης Β., Τζίφας Β. (2012). «Βασικές Οδηγίες Εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελέγχου». Αθήνα

Σύμφωνα με τον Razaee (2005)⁷⁰, για να είναι αποτελεσματικές, οι στρατηγικές αποφυγής και εντοπισμού της οικονομικής απάτης πρέπει να περιλαμβάνουν τα εξής στοιχεία:

- Αξιολόγηση της ευαισθησίας μιας οικονομικής οντότητας απέναντι σε απάτες: Η συγκεκριμένη διαδικασία πρέπει να επαναλαμβάνεται σε τακτά χρονικά διαστήματα, καθώς επίσης και η επικοινωνία μεταξύ των υπαλλήλων μιας οικονομικής μονάδας θα πρέπει να γίνεται μεταξύ όλων των επίπεδων του οργανογράμματος, καθώς αυξάνει τη δυνατότητα εντοπισμού και αναφοράς πιθανών παράνομων ενεργειών. Ακόμη προτείνεται η δημιουργία ενός συστήματος που επιτρέπει στους εργαζόμενους να αναφέρουν ύποπτες δραστηριότητες ανώνυμα.
- Εξέταση της ικανότητας της επιχείρησης να επικρατεί έναντι του ανταγωνισμού της: (Gamesmanship). Αυτή η στρατηγική ασχολείται με τον ανταγωνιστικό χαρακτήρα της εταιρίας και πώς αυτή επιδιώκει να ξεπεράσει τον ανταγωνισμό, βασιζόμενη στις πεποιθήσεις, τις αρχές και τον τρόπο δράσης της.
- Αποτελεσματική Εταιρική Διακυβέρνηση: Η εταιρική διακυβέρνηση αναφέρεται σε ένα σύνολο κανόνων, διαδικασιών και πρακτικών που διέπουν τη διοίκηση και τη λειτουργία μιας επιχείρησης ή εταιρείας. Σκοπός της εταιρικής διακυβέρνησης είναι να διασφαλίσει ότι η εταιρεία λειτουργεί με διαφάνεια, εντιμότητα και σύμφωνα με τα συμφέροντα όλων των μεριδίων της, συμπεριλαμβανομένων των επενδυτών, των μετόχων, των διαχειριστών, των εργαζομένων και της κοινωνίας γενικότερα.
- Επιτροπές ελέγχου: Οι υποχρεώσεις της Επιτροπής Ελέγχου επεκτείνονται πλέον στον τομέα των συστημάτων εταιρικής διακυβέρνησης, στην δημιουργία των οικονομικών καταστάσεων, αλλά και στις διαδικασίες που διαμορφώνουν τόσο τον εσωτερικό όσο και τον εξωτερικό έλεγχο. Ως εκ τούτου, όταν τα μέλη της επιτροπής είναι αξιόπιστα και δρουν με ακεραιότητα συντελούν στην διατήρηση της εμπιστοσύνης μεταξύ των επιχειρήσεων και των μετόχων.
- Προγράμματα πρόληψης της απάτης: Οι εταιρίες θα πρέπει να εισάγουν προγράμματα για την καταστολή του φαινομένου της λογιστικής απάτης, να εφαρμόζουν τις

⁷⁰ Razaee Z. (2005), "Causes, consequences and deterrence of financial statement fraud", *Critical Perspectives on Accounting*, Volume 16, pp. 277-298

ενδεδειγμένες πολιτικές και διαδικασίες, να ενημερώνουν όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη σχετικά με αυτές, να απαιτούν πλήρη συμμόρφωση με αυτές και να πραγματοποιούν περιοδικές αξιολογήσεις για να ελέγξουν την αποτελεσματικότητά τους στον προσδιορισμό και την ανίχνευση της λογιστικής απάτης.

- Αποτελεσματικός εξωτερικός έλεγχος: Οι εξωτερικοί ελεγκτές θα πρέπει να εκδηλώνουν επαγγελματικό σκεπτικισμό καθ' όλη τη διάρκεια του ελέγχου και να δίνουν ιδιαίτερη προσοχή στα σημάδια λογιστικής απάτης. Ο επαγγελματικός σκεπτικισμός συνεπάγεται κριτική σκέψη και αξιολόγηση των λογιστικών στοιχείων κατά τη διεξαγωγή του ελέγχου
- Αποτελεσματικός εσωτερικός έλεγχος: Από την άλλη πλευρά, ο εσωτερικός έλεγχος πρέπει να εκτελεί την αποστολή του με ακρίβεια και αντικειμενικότητα, χωρίς να αποκλίνει ή να επηρεάζεται από πιθανές προσωπικές σχέσεις με τη διοίκηση. Ο εσωτερικός ελεγκτής είναι υπεύθυνος να εποπτεύει κάθε στάδιο της επιχειρηματικής δραστηριότητας, από την παραγωγή του προϊόντος έως την παράδοσή του στην αγορά και τελικά στους καταναλωτές, ενώ πρέπει να παρακολουθεί και να ελέγχει όλες τις συναλλαγές.

Σύμφωνα με μια μελέτη του συνδέσμου Εξουσιοδοτημένων Εξεταστών απάτης (ACFE, 2012)⁷¹, οι εταιρίες που δεν διεξήγαγαν αξιολόγηση του ρίσκου της απάτης ήρθαν αντιμέτωπες με απώλειες που οφείλονται την απάτη κατά 45% υψηλότερες από τις εταιρίες που εφαρμόζουν ελέγχους απάτης. Επομένως κρίνεται επιτακτικό για κάθε οικονομική οντότητα, να εφαρμόζει μέτρα για την πρόληψη, την ανίχνευση και αντίδραση στην περίπτωση της απάτης. Αυτή η στρατηγική μπορεί να μειώσει αισθητά τα φαινόμενα απάτης καθώς αποτρέπει τα άτομα να εκτελέσουν παράνομες ενέργειες εξαιτίας της αυξημένης πιθανότητας εντοπισμού τους.

Σύμφωνα με την ανάλυση των Makkawi και Schick (2003)⁷², υπάρχουν δύο κύριες τεχνικές που πρέπει να εφαρμόσουν οι ελεγκτές προκειμένου να συνεισφέρουν στην

⁷¹ Association of Certified Fraud Examiner. (2012). Report to the Nations on Occupational Fraud and Abuse: 2012 Global Fraud Study.

⁷² Makkawi, B. and Schick, A. (2003), "Are auditors sensitive enough to fraud?", *Managerial Auditing Journal*, Vol. 18 No. 6/7, pp. 591-8

ανίχνευση της απάτης. Κατ' αρχάς, πρέπει να υιοθετήσουν έξυπνες τεχνικές ελέγχου, καθώς δραστηριοποιούνται σε ένα περιβάλλον όπου οι αμοιβές περιορίζονται λόγω σταθερής τιμολόγησης από τους πελάτες. Για να επιτύχουν αυτόν τον στόχο, οι ελεγκτές πρέπει να έχουν κατανόηση του ελεγκτικού πλαισίου και να γνωρίζουν ότι το είδος της απάτης διαφέρει ανάλογα με τον τομέα στον οποίο λειτουργεί η επιχείρηση. Δεύτερον, οι ελεγκτές πρέπει να εκδηλώνουν αυξημένο σκεπτικισμό και να αξιολογούν αυστηρά την ακεραιότητα της διοίκησης.

Εξαιτίας της αύξησης των αθέμιτων πρακτικών παγκοσμίως, είναι έκδηλο ότι ο χρηματοπιστωτικός τομέας, όπως ελεγκτές, επενδυτές, μέτοχοι και ρυθμιστικοί φορείς έχουν εκδηλώσει έντονο ενδιαφέρον για την βελτίωση των μηχανισμών και των πρακτικών που ακολουθούν. Ο στόχος τους είναι η βελτιωμένη και έγκαιρη ανίχνευση της απάτης.

Τα τελευταία χρόνια, παρατηρείται αυξημένος αριθμός μελετών που ασχολούνται με τους τρόπους εντοπισμού της οικονομικής απάτης. Οι Zainudin και Hashim (2016)⁷³ μελέτησαν την ανάλυση οικονομικών δεικτών όπως η χρηματοοικονομική μόχλευση, οι δείκτες περιουσιακών στοιχείων, ο τζίρος και η κερδοφορία για να ανιχνεύουν την παραποίηση στις οικονομικές καταστάσεις. Επίσης, οι Singh και Best (2016)⁷⁴ παρουσίασαν έναν νέο τρόπο που εφαρμόζει τεχνικές οπτικοποίησης, για να εξετάσουν μεγάλους όγκους λογιστικών συναλλαγών σε προηγμένα πληροφοριακά συστήματα. Αυτή η τεχνική έχει θετική επίδραση στις διαδικασίες ανίχνευσης απάτης κατά τη διάρκεια των ελέγχων.

Παρά την αναγκαιότητα των εσωτερικών ελεγκτικών συστημάτων, συμβαίνουν περιπτώσεις όπου η οικονομική απάτη υπάρχει όμως δεν γνωστοποιείται ποτέ. Οι Avcı και Seyhun (2016)⁷⁵ παρουσιάζουν 2 πιθανές αιτίες εξηγώντας γιατί οι υπάλληλοι δεν ανακαλύπτουν ή δεν γνωστοποιούν ποτέ αυτές τις περιπτώσεις. Καταρχάς, η διοίκηση συχνά αποφεύγει την επικοινωνία με τους υπαλλήλους και κατά δεύτερον, οι υπάλληλοι μπορεί να συμμετέχουν στην απάτη, συνεργαζόμενοι με τα στελέχη της διοίκησης.

⁷³ Zainudin, E. and Hashim, H. (2016), "Detecting fraudulent financial reporting using financial ratio", *Journal of Financial Reporting and Accounting*, Vol. 14 No. 2, pp. 266-278.

⁷⁴ Singh, K. and Best, P. (2016), "Interactive visual analysis of anomalous accounts payable transactions in SAP enterprise systems", *Managerial Auditing Journal*, Vol. 31 No. 1, pp. 35-63

⁷⁵ Avcı, S. B., & Jeyhun, H. N. (2016). Why Don't General Counsels Stop Corporate Crime. *U. Pa. J. Bus. L.*, 19, 751.

Όσον αφορά τον ρόλο του εσωτερικού ελέγχου στην ανίχνευση, οι DeZoort και Harrison (2008)⁷⁶ θεωρούν ότι ο εντοπισμός της απάτης είναι στενά συνδεδεμένος με την ευθύνη που κατέχει προσωπικά ο εσωτερικός ελεγκτής, η οποία περιλαμβάνει καθορισμένες ελεγκτικές πολιτικές, καθώς και την τήρηση της επαγγελματικής δεοντολογίας. Επιπρόσθετα, οι Balaciu et al. (2012)⁷⁷ έχουν παρατηρήσει πως η στάση των ελεγκτών σε ότι αφορά τους λογιστικούς κανονισμούς που σχετίζονται με τα οικονομικά περιουσιακά στοιχεία δεν επικεντρώνεται αποκλειστικά στον εντοπισμό απάτης και λαθών, αλλά περιλαμβάνει επίσης την αξιολόγηση για την σωστή λειτουργία των εσωτερικών ελεγκτικών συστημάτων αλλά και προτάσεις για την βελτίωση τους.

5.6 Νόμος Sarbanes – Oxley και αντιμετώπιση της απάτης

Τα τελευταία χρόνια, το ενδιαφέρον των ακαδημαϊκών, ερευνητών, επαγγελματιών και ρυθμιστικών αρχών, στρέφεται όλο και περισσότερο στο ποιοτικό έλεγχο και στην αποκάλυψη λογιστικών πληροφοριών ειδικότερα μετά τα μεγάλα εταιρικά σκάνδαλα παραποίησης οικονομικών καταστάσεων που ξέσπασαν ανά τον κόσμο. Ο νόμος Sarbanes-Oxley που εισήχθη από το Αμερικανικό Κογκρέσο το 2002, έχει ως στόχο την ανάκτηση της εμπιστοσύνης του επενδυτικού κοινού και στην βελτίωση της αξιοπιστίας της χρηματοπιστωτικής αγοράς. Ο νόμος αυτός εισήχθη για να αποτρέψει τις περιπτώσεις χειραγώγησης των οικονομικών αποτελεσμάτων και την έλλειψη αξιόπιστης πληροφόρησης των επενδυτών. Ο νόμος περιλαμβάνει μια πληθώρα μέτρων με σκοπό τη δημιουργία μιας ολόκληρης μεθοδολογίας που θα σχετίζεται την αποτελεσματική εταιρική διακυβέρνηση και πληροφόρηση των επενδυτών.

Ο νόμος Sarbanes - Oxley στοχεύει:

⁷⁶ DeZoort, T., & Harrison, P. (2008). An evaluation of internal auditor responsibility for fraud detection. The Institute of Internal Auditors Research Foundation.

⁷⁷ D. E., Balaciu, V., Mester I. T. & Gherai D. (2012) “Empirical evidences of Romanian auditors’ behavior regarding creative accounting practices”, *Accounting and Management Information Systems*, vol. 11(2): 213-238

- Στο να διαχωρίσει τον ρόλο του διοικητικού συμβουλίου ως εκπρόσωπο των μετόχων και διαχειριστή των συμφερόντων τους.
- Στο να επαναπροσδιορίσει τις σχετικές κείμενες διατάξεις που έχουν σχέση με την επιλογή των ελεγκτών και τις ελεγκτικές αμοιβές.
- Καθορίζει ως νέα ευθύνη των οικονομικών διευθυντών την επιβεβαίωση της ορθότητας και ακρίβειας των οικονομικών αποτελεσμάτων που έχουν δημοσιευθεί, καθώς και την αποτελεσματική εφαρμογή των εσωτερικών συστημάτων ελέγχου, αναθέτοντας στα ανώτερα στρώματα της διοίκησης, την ευθύνη για την ακρίβεια και την πληρότητα των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.
- Εποπτεύει τη χορήγηση δανείων προς τη διοίκηση των εισηγμένων στο χρηματιστήριο εταιρειών, καθώς και τις κινήσεις του χαρτοφυλακίου των στελεχών

Ο ν. Sarbanes-Oxley θεσπίζει τις βάσεις για τον όρο «ανεξαρτησία του ορκωτού ελεγκτή» και διαχειρίζεται τις συγκρούσεις συμφερόντων. Επίσης, προωθεί τη διεξαγωγή ερευνών για πιθανές παραβάσεις του νόμου από εταιρίες και ελεγκτές.

Σύμφωνα με τους Asthana et al (2009)⁷⁸ μετά το 2001, υπήρξαν σημαντικές μεταβολές στην αγορά των υπηρεσιών ελέγχου σε παγκόσμιο επίπεδο. Κάποια σημαντικά σκάνδαλα, όπως αυτό της Enron, επέβαλαν την ανάγκη για πιο αυστηρούς ελέγχους. Επιπλέον, μετά την εφαρμογή του νόμου Sarbanes-Oxley, παρατηρήθηκε αύξηση των δαπανών σε υπηρεσίες ελέγχου για δημόσιες επιχειρήσεις.

Αξίζει να αναφερθεί πως ο νόμος αυτός προβλέπει την εφαρμογή καθορισμένων ποινών για τις εταιρίες που προβαίνουν σε παραποίηση των χρηματοοικονομικών τους μεγεθών με στόχο την παραπληροφόρηση των ενδιαφερόμενων προς όφελός τους και παράλληλα προστατεύει τους εργαζομένους που καταγγέλλουν παράνομες ενέργειες.

Γενικότερα η αντιμετώπιση της απάτης έχει προκαλέσει το ενδιαφέρον πολλών ερευνητών καθώς η χρηματοοικονομική διαφάνεια και η αξιοπιστία των επιχειρήσεων αποτελούν καίρια ζητήματα στην εποχή μας. Εξαιτίας των αυξανόμενων περιπτώσεων οικονομικής απάτης σε παγκόσμιο επίπεδο, φαίνεται ότι οι άμεσα ενδιαφερόμενοι όπως

⁷⁸ Asthana, S., Balsam, S., and Kim, S. (2009), “The effect of Enron, Andersen, and Sarbanes-Oxley on the US market for audit services”, *Accounting Research Journal*, Volume 22, Issue 1, pp.4-26

ελεγκτές, μέτοχοι και ρυθμιστικοί φορείς, έχουν εκδηλώσει την προθυμία να αναπτύξουν τις διαδικασίες και τις μεθόδους που χρησιμοποιούν, με σκοπό τον πιο αποτελεσματικό και έγκαιρο εντοπισμό της απάτης. (Christensen et al., 2016)⁷⁹

Η χρήση της τεχνητής νοημοσύνης στην ανίχνευση της απάτης έχει εγείρει το ενδιαφέρον πλήθους επιστημόνων. Σύμφωνα με τον Sharma (2013)⁸⁰, σε μια επισκόπηση των μέσων ανάλυσης δεδομένων, όπως η πρόβλεψη απάτης, η ομαδοποίηση και η ανίχνευση ακραίων τιμών που χρησιμοποιούνται στον έλεγχο απάτης, οι ερευνητές έχουν επιλέξει αλγόριθμους όπως νευρωνικά δίκτυα, δέντρα αποφάσεων, δίκτυα Bayes και άλλους ως τις πλέον δημοφιλείς μεθόδους εντοπισμού απάτης.

Για να προληφθεί η απάτη, οι οικονομικές οντότητες πρέπει να σχεδιάζουν και να ακολουθούν πολιτικές που θα καθοδηγούν τους εργαζομένους τους. Είναι σημαντικό να σημειώσουμε ότι ο κώδικας επαγγελματικής δεοντολογίας δεν αποτελεί ταυτόσημη έννοια με μια πολιτική αντιμετώπισης της απάτης. Η ACFE (Association of Certified Fraud Examiners) έχει αναπτύξει ένα πρότυπο για την πολιτική απάτης. Σύμφωνα με αυτό, όλοι οι εργαζόμενοι θα πρέπει να είναι ενήμεροι για την ύπαρξη μιας τέτοιας πολιτικής απάτης, και θα πρέπει επίσης οι υπάλληλοι να διαβεβαιώνουν γραπτώς, ότι κατανοούν και συμμορφώνονται πλήρως με τους όρους της.

Ο Παπαστάθης (2014)⁸¹, τονίζει την σημασία του Εσωτερικού Ελέγχου ως ένα σημαντικό στοιχείο που διαδραματίζει ρόλο συνδετικού κρίκου μεταξύ της αποτελεσματικής διενέργειας του Εξωτερικού Ελέγχου και της πρόληψης της απάτης. Κατά τον συγγραφέα, η σχέση μεταξύ του ελεγκτή και των στελεχών, καθώς και η σχέση του εσωτερικού με τον εξωτερικό έλεγχο αποτελούν σημαντικούς παράγοντες για την διενέργεια του αποτελεσματικού ελέγχου.

⁷⁹ Christensen, D. M., 2016, Corporate accountability reporting and high-profile misconduct, *The Accounting Review* 91, 377–399.

⁸⁰ Sharma, A., & Panigrahi, P. K. (2013). A review of financial accounting fraud detection based on data mining techniques. pp 1309.3944.

⁸¹ Παπαστάθης, Π.. Ο σύγχρονος εσωτερικός έλεγχος (internal audit) και η πρακτική εφαρμογή του. Β' ανανεωμένη έκδοση. Αθήνα 2014.

5.7 Οι επιπτώσεις της οικονομικής απάτης

Τις τελευταίες δεκαετίες έχουν αποκαλυφθεί μεγάλα οικονομικά σκάνδαλα παγκοσμίως, όπως η περίπτωση της Enron, Parmalat, και WorldCom, οι οποίες και τελικά κατέρρευσαν. Οι επιπτώσεις της οικονομικής απάτης μπορούν να είναι σημαντικές και να επηρεάσουν διάφορους τομείς. Ορισμένες από τις κύριες επιπτώσεις περιλαμβάνουν:

- Οικονομικές απώλειες: Η οικονομική απάτη μπορεί να οδηγήσει σε σημαντικές οικονομικές απώλειες για επιχειρήσεις, επενδυτές και μετόχους. Οι απάτες μπορεί να περιλαμβάνουν ψεύτικες οικονομικές αναφορές,
- Κατάρρευση επιχειρήσεων: Σοβαρές περιπτώσεις οικονομικής απάτης μπορεί να οδηγήσουν σε οικονομικές ζημίες και κατάρρευση επιχειρήσεων, με την απώλεια θέσεων εργασίας και άλλες δυσμενείς επιπτώσεις.
- Επηρεάζει την αξιοπιστία: Οι επιχειρήσεις που είναι θύματα οικονομικής απάτης οδηγούνται σε διατάραξη της αξιοπιστίας τους στην αγορά και στους επενδυτές. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε μείωση της αξίας των μετοχών τους και δυσκολίες στην απόκτηση κεφαλαίου.
- Νομικές συνέπειες: Οι υπεύθυνοι για οικονομική απάτη μπορεί να αντιμετωπίσουν σοβαρές νομικές κυρώσεις, συμπεριλαμβανομένων ποινών φυλάκισης.
- Επιδρά στην εμπιστοσύνη: Η οικονομική απάτη μπορεί να υπονομεύσει την εμπιστοσύνη του κοινού και των επενδυτών στην αγορά και το χρηματοοικονομικό σύστημα.
- Επιπτώσεις στην αγορά: Οι περιπτώσεις οικονομικής απάτης μπορούν να δημιουργήσουν αναταραχές στην αγορά και να επηρεάσουν την σταθερότητα της οικονομίας.

Ο Kassem (2014)⁸² αναφέρει πως η λογιστική απάτη, πέρα από τις οικονομικές ζημίες, επιφέρει δυσκολίες και σε άλλα σημεία εντός της οικονομικής οντότητας, όπως η

⁸² Kassem, R. (2014). Detecting asset misappropriation: a framework for external auditors. *International Journal of Accounting, Auditing and Performance Evaluation (IJAPE)*, 10(1)

μείωση της παραγωγικότητας, αυξημένη αβεβαιότητα στην απασχόληση και απώλεια εμπιστοσύνης στην ελεγκτική εργασία. Έτσι, αυτές οι πιθανές συνέπειες επιβεβαιώνουν πως η απάτη αποτελεί ένα μείζον ζήτημα για τους μετόχους και τους επαγγελματίες στην εποχή που διανύουμε.

Με την έρευνα της, η KPMG (2013) εξηγεί ότι οι απάτες αυτές δεν επιφέρουν μόνο αρνητικές συνέπειες στις οικονομικές οντότητες, αλλά εμποδίζουν σημαντικά την οικονομική ανάπτυξη των οντοτήτων, καθώς ανατρέπουν το νομοθετικό πλαίσιο και υπονομεύουν την εμπιστοσύνη στους κυβερνητικούς θεσμούς.

Σύμφωνα με τον Albrecht (2005)⁸³, η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων προκαλεί μείωση της αξίας των μετοχών της εταιρίας κατά περίπου 500 με 1000 φορές την τιμή της μετοχής. Μια απάτη αξίας 7 εκ. ευρώ μπορεί να προκαλέσει μείωση της αξίας των μετοχών κατά 2 δις. Ευρώ. Οποιαδήποτε υπονόμηση της εμπιστοσύνης έχει ως αποτέλεσμα την βλάβη στη φήμη μιας οντότητας, την μείωση της αξίας των μετοχών της, και μπορεί να οδηγήσει σε οικονομικές ζημιές και πρόστιμα. (CPA Canada, 2017)⁸⁴

⁸³ Albrecht, W. S., & Albrecht, O.C (2003). *Fraud Examination and Prevention*. March 21. Mason, Oh: Thompson-Southwestern.

⁸⁴ CPA Canada, AICPA and UWCISA (2017), “Blockchain technology and its potential impact on the audit and assurance profession”

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η τρέχουσα διπλωματική εργασία παρέχει στον αναγνώστη μια πλήρη εικόνα του φαινομένου της απάτης στις εταιρικές οικονομικές καταστάσεις και τη σημασία και συνεισφορά των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου στην αντιμετώπιση αυτού του φαινομένου. Ύστερα από μια πλήρης βιβλιογραφική ανασκόπηση σχετικά με το θέμα αυτό, μπορούμε να καταλήξουμε σε κάποια κύρια συμπεράσματα όπως αυτά που παρουσιάζονται στην παρούσα εργασία.

Συνοψίζοντας, η σωστή και αντικειμενική αναπαράσταση της οικονομικής κατάστασης μιας επιχείρησης μέσω των δημοσιευμένων οικονομικών καταστάσεων της είναι πρωταρχικής σημασίας, καθώς επηρεάζει ένα ευρύ φάσμα ατόμων και οργανισμών που συνδέονται άμεσα με την οικονομία, όπως επενδυτές, μέτοχοι, προμηθευτές, τράπεζες και πελάτες. Ωστόσο παρά την ανάγκη για τήρηση της διαφάνειας, η πρόσφατη οικονομική κρίση και οι φιλοδοξίες των επιχειρήσεων και των στελεχών τους, έχουν οδηγήσει σε σημαντικά εταιρικά σκάνδαλα τα οποία με την σειρά τους έχουν αναδείξει την ανάγκη για την εφαρμογή αποτελεσματικών και εμπειριστατωμένων εξωτερικών και εσωτερικών ελέγχων.

Τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου παρέχουν στον ελεγκτή τις κατευθυντήριες γραμμές για την ορθή διενέργεια του ελέγχου, καθορίζουν τις ευθύνες του ελεγκτή ως προς την τήρηση του Κώδικα επαγγελματικής Δεοντολογίας, την εφαρμογή του επαγγελματικού σκεπτικισμού, την διατήρηση της ανεξαρτησίας και τον σχεδιασμό και την εκτέλεση της στρατηγικής του ελέγχου. Τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου έχουν λάβει ευρεία αποδοχή παγκοσμίως και έχουν υιοθετηθεί ακόμη και από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ως εκ τούτου, οι ελεγκτικές εταιρίες δύνανται να παρέχουν υπηρεσίες οι οποίες είναι σε εναρμόνιση με όλη τη διεθνή κοινότητα

εξασφαλίζοντας ότι οι ελεγκτικές εταιρίες ακολουθούν τις ίδιες βέλτιστες πρακτικές και πρότυπα σε όλο τον κόσμο.

Κατά την διεξαγωγή του ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων, ο ελεγκτής χρειάζεται να αποκτήσει μια ολιστική κατανόηση των λειτουργιών και των δραστηριοτήτων της ελεγχόμενης οντότητας. Πρέπει να αναγνωρίζει ενδεχόμενες ενδείξεις απάτης και να αναλύει αυτές τις ενδείξεις σε συνεργασία με την ελεγκτική του ομάδα και τη διοίκηση της ελεγχόμενης οικονομικής οντότητας. Σε περίπτωση που δεν διορθωθούν τα σφάλματα που μπορεί να οδηγήσουν στην παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων, οι ελεγκτές είναι υποχρεωμένοι να τα συμπεριλάβουν στην έκθεση ελέγχου και να εκφράσουν ανάλογη γνώμη. Οι ευθύνες που αναλαμβάνουν οι ελεγκτές περιλαμβάνουν νομικές ευθύνες, όπως αστικές, ποινικές και πειθαρχικές, αλλά επίσης και ηθικές ευθύνες.

Επιπρόσθετα, η διοίκηση μιας οικονομικής οντότητας διαδραματίζει σημαντικό ρόλο, καθώς είναι υπεύθυνη για την επιβολή μιας σωστής δομής και οργάνωσης, την καλλιέργεια μιας ηθικής που δεν επιτρέπει την ανάπτυξη απάτης και τη δημιουργία μιας κουλτούρας που προωθεί ένα ασφαλές και υγιές εργασιακό περιβάλλον. Κάθε οικονομική οντότητα πρέπει να ενσωματώνει εσωτερικές δικλίδες και συστήματα ασφαλείας, καθώς επίσης να διαθέτει επιτροπή και τμήμα εσωτερικού ελέγχου.

Η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων είναι ένα πολυδιάστατο φαινόμενο το οποίο δύναται να αντιμετωπίσει και να περιορίσει ο εξωτερικός έλεγχος με την συμβολή των Δ.Π.Ε. Οι τρεις βασικοί παράγοντες που οδηγούν σε απάτη, διαφθορά και ανήθικη συμπεριφορά όσον αφορά τις οικονομικές καταστάσεις εκδηλώνονται μέσω της ευκαιρίας που παρέχεται σε κάποιον για να διαπράξει απάτη, των κινήτρων και των πιέσεων που τον ωθούν να το κάνει, καθώς και της δυνατότητάς του να δικαιολογήσει την πράξη του. Επομένως οι λόγοι που ωθούν κάποιον στη διαφθορά είναι πολύπλευροι και προκύπτουν από τον συνδυασμό προσωπικών και επαγγελματικών παραγόντων.

Προκειμένου να υπάρξει μείωση στα περιστατικά λογιστικής απάτης, είναι αναγκαίο να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στη ορθή διαδικασία πρόσληψης ανθρώπινου δυναμικού και ικανού ελεγκτικού προσωπικού. Επίσης, απαιτείται προσοχή στη συμμόρφωση με τον Κώδικα Επαγγελματικής Δεοντολογίας καθώς και στην σχεδίαση ενός ευρύτερου ηθικού πλαισίου που θα τηρείται από τα υψηλόβαθμα στελέχη των επιχειρήσεων μέχρι και τους

υπαλλήλους της κατώτερης βαθμίδας. Επιπλέον, η υιοθέτηση ενός κατανοητού και αποδεκτού χρηματοοικονομικού πλαισίου είναι ζωτική για την ενίσχυση της ποιότητας της εταιρικής διακυβέρνησης.

Επομένως καθώς η απάτη είναι μια συνθήκη που μπορεί να εντοπιστεί στην λειτουργία μιας επιχείρησης είναι μεγάλης σημασίας οι ελεγκτές να είναι ικανοί να την ανακαλύψουν και να την αναφέρουν άμεσα ώστε να μη προκληθεί μεγαλύτερο πρόβλημα στην ομαλή πορεία της επιχείρησης και της οικονομίας. Ο αποτελεσματικός εντοπισμός της απάτης εξαρτάται επίσης από τη γνώση, τη διακριτική ευχέρεια και την επιμονή των ίδιων των ελεγκτών.

Συνοψίζοντας, η θεσμική ύπαρξη του ελεγκτικού κλάδου στην κοινωνία είναι στενά συνδεδεμένη με τις αξίες της αξιοπιστίας και της διαφάνειας. Ο ελεγκτικός τομέας επιδιώκει να αντιμετωπίσει και να ανταποκριθεί στις αδυναμίες της κάθε μονάδας, προσπαθώντας να αποκτήσει τη δική του ταυτότητα και να ενισχύσει την εμπιστοσύνη του κοινού. Προσφέρει πραγματικές λύσεις σε κρίσιμες καταστάσεις και εξασφαλίζει την οικονομική συνοχή. Για αυτόν τον λόγο, όλοι οι επαγγελματίες ελεγκτές πρέπει να ενεργούν με ανεξαρτησία και αντικειμενικότητα, προκειμένου να διασφαλίσουν ότι ο ελεγκτικός τομέας διατηρεί την αξιοπιστία που του αξίζει.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Υπάρχουν πολλά διαφορετικά θέματα που δεν έχουν αναλυθεί ακόμα λεπτομερώς στη βιβλιογραφία που αφορά τα διεθνή ελεγκτικά πρότυπα και τη λειτουργία που διαδραματίζουν στην αποφυγή απάτης που διαπράττεται κατά των οικονομικών καταστάσεων. Κάποια θέματα που χρήζουν περαιτέρω διερεύνηση σε αυτό το θέμα είναι τα εξής:

1. Αποτελεσματικότητα των διεθνών ελεγκτικών προτύπων. Μπορεί να προσδιοριστεί ο βαθμός στον οποίο οι ελεγκτές και οι οργανισμοί συμμορφώνονται με αυτά τα

πρότυπα και να προσδιοριστεί εάν ή πώς η συμμόρφωση οδηγεί σε αυξημένη πρόληψη της απάτης.

2. Επιπτώσεις της τεχνολογίας. Διερεύνηση των αναπτυσσόμενων τεχνολογιών, όπως η τεχνητή νοημοσύνη (AI) και η ανάλυση δεδομένων, που θα μπορούσαν να ενσωματωθούν σε ελεγκτικές διαδικασίες για τη βελτίωση του εντοπισμού και της πρόληψης απάτης στο πλαίσιο των διεθνών ελεγκτικών προτύπων. Θα πρέπει να αναλυθούν οι δυσκολίες και οι ευκαιρίες που προκύπτουν από την εφαρμογή της τεχνολογίας.
3. Εκπαίδευση ελεγκτών. Είναι απαραίτητο να γίνει αξιολόγηση των προγραμμάτων κατάρτισης και εκπαίδευσης που καλούνται να λάβουν οι ελεγκτές ώστε να αναλυθεί αν είναι κατάλληλα να προσφέρουν τις απαραίτητες γνώσεις και να μπορούν οι ελεγκτές να εφαρμόσουν στην πράξη τα παγκόσμια ελεγκτικά πρότυπα για την πρόληψη της απάτης. Θα πρέπει να γίνει εξέταση των τρόπων που θα βοηθήσουν στην βελτίωση των δεξιοτήτων των ελεγκτών και κατά πόσο η εκπαίδευση τους είναι ενημερωμένη στα διαρκώς εξελισσόμενα δεδομένα.
4. Διερεύνηση του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος των ελεγκτικών εταιρειών. Συγκεκριμένα πώς το μέγεθος και οι πόροι που διαθέτουν οι ελεγκτικές εταιρείες επηρεάζουν την ικανότητά τους να συμμορφώνονται με τα διεθνή ελεγκτικά πρότυπα και να αποτρέπουν επιτυχώς την απάτη των οικονομικών καταστάσεων. Λεπτομερής σύγκριση μεταξύ μεγαλύτερων και μικρότερων εταιρειών για το ανταγωνιστικό τους πλεονέκτημα σε αυτόν τον τομέα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- Γαγάνης, Π. Χ., Ζοπουνίδης Δ. Κ., (2008). *Αναγνώριση Παραποιημένων Λογιστικών Καταστάσεων: Μεθοδολογικό Πλαίσιο και εφαρμογές*. Εκδόσεις Κλειδάριθμος
- Καζαντζής Χ. (2006). *Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος*, Εκδόσεις Business Plus, Αθήνα.
- Κάντζος, Κ., Χονδράκη, Α., (2006). *Ελεγκτική: Θεωρία και Πρακτική*. Αθήνα: Εκδόσεις Σταμούλης
- Καραμάνης, Κ., (2008). *Σύγχρονη Ελεγκτική: Θεωρία και Πρακτική Σύμφωνα με τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα*. Αθήνα: Εκδόσεις Ο.Π.Α
- Λουμιώτης Β., Τζίφας Β. (2012). «*Βασικές Οδηγίες Εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελέγχου*». Αθήνα
- Νεγκάκης, Ι. Χ., Ταχυνάκης Δ. Π., (2017). *Ελεγκτική - Εσωτερικός Ελέγχος, Θεωρία και Εφαρμογές*. Εκδόσεις Αειφόρος Λογιστική
- Νεγκάκης, Ι. Χ., Ταχυνάκης Δ. Π., (2022). *Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου Θεωρία - Εφαρμογές*. Εκδόσεις Αειφόρος Λογιστική
- Παπαστάθης, Π.. *Ο σύγχρονος εσωτερικός έλεγχος (internal audit) και η πρακτική εφαρμογή του*. Β' ανανεωμένη έκδοση. Αθήνα 2014.
- Σπαθής Χ. (2002). *Εμπειρική διερεύνηση της παραποίησης*. Λογιστής 570. Σελ. 1286 - 1294
- Τσιμάρας, Μ.,(1956). *Αρχές Γενικής Λογιστικής*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση
- Τσακλαγκάνος Α, Σπαθής Χ., *Ελεγκτική*, Έκδοση 3η, Εκδ. Αφοί Κυριακίδη Α.Ε., Θεσσαλονίκη 2015

- Alon, A., & Dwyer, P. D. (2014). *Early Adoption of IFRS as a Strategic Response to Transnational and Local Influences*. *The International Journal of Accounting*, 49(3), 348–370.
- Altawalbeh, M., & Alhajaya, M. (2019). *The Investors' Reaction to the Disclosure of Key Audit Matters: Empirical Evidence from Jordan*. *International Business Research*, 12(3).
- Association of Certified Fraud Examiner. (2012). *Report to the Nations on Occupational Fraud and Abuse: 2012 Global Fraud Study*.
- Asthana, S., Balsam, S., and Kim, S. (2009), *The effect of Enron, Andersen, and Sarbanes-Oxley on the US market for audit services*. *Accounting Research Journal*, Volume 22, Issue 1, pp.4-26
- Avci, S. B., & Jeyhun, H. N. (2016). *Why Don't General Counsels Stop Corporate Crime*. *U. Pa. J. Bus. L.*, 19, 751.
- Blay, A. D. & Geiger, M. A. 2013. *Auditor Fees and Auditor Independence: Evidence from Going Concern Reporting Decisions*. *Contemporary Accounting Research*, vol. 30, pp. 579-606.
- Balaciu, V., Mester I. T. & Gherai D. (2012) “Empirical evidences of Romanian auditors’ behavior regarding creative accounting practices”, *ccounting and Management Information Systems*, vol. 11(2): 213-238
- Boolaky, P. K. (2011). *Auditing and Reporting in Europe: An Analysis Using Country-Level Data*. *Managerial Auditing Journal*, 27(1), 41–65.
- Boolaky, P. K., & Cooper, B. J. (2015). *Comparing the Strength of Auditing and Reporting Standards and Its Predictors in Europe and Asia*. *Australian Accounting Review*, 25(3), 292–308.

- Boolaky, P., & Omoteso, K. (2016). *International Standards on Auditing in the International Financial Services Centres: What Matters?* *Managerial Auditing Journal*, 31(6/7), 727–747.
- Carmichael, D.R., Willingham, J.J. and Schaller, C.A. (1996) *Auditing Concepts and Methods*. The McGraw-Hill Companies, Inc., New York. pp 55-78
- Carson, E., Ferguson, A., & Simnett, R. (2006). *Australian Audit Reports: 1996-2003*. *Australian Accounting Review*, 16(3), 89–96.
- Christensen, D. M., 2016, *Corporate accountability reporting and high-profile misconduct*, *The Accounting Review* 91, 377–399.
- Coram, P.J., Mock, T.J., Turner, J.L. and Gray, G.L., 2011. *The communicative value of the auditor's report*. *Australian Accounting Review*, 21(3), pp.235-252.
- DeZoort, T., & Harrison, P. (2008). *An evaluation of internal auditor responsibility for fraud detection*. The Institute of Internal Auditors Research Foundation.
- Favere-Marchesi, M. (2000). *Audit Quality in ASEAN*. *The International Journal of Accounting*, 35(1), 121–149.
- Fraser, P. N. (2010). *A Single Set of Worldwide Auditing Standards: The Road Is Long*. *International Journal of Disclosure and Governance*, 7(4), 298–309.
- GOH, B. W., KRISHNAN, J. & LI, D. 2012. Auditor Reporting under Section 404: *The Association between the Internal Control and Going Concern Audit Opinions*. *Contemporary Accounting Research*, vol.30, pp. 970-995.
- Guha (2012), *Honesty and Intermediation: Corporate Cheating, Auditor Involvement and the Implications for Takeoff*, *Seoul Journal of Business* v.18 p.57-90
- Handbook of IAASB 2019, *International Standard on Auditing 315 (revised)*
- Homer, E. (2019). *Testing the fraud triangle: a systematic review*. *Journal of Financial Crime*, 27(1), pp. 172-187.
- Humphrey, C., Loft, A., & Woods, M. (2009). *The Global Audit Profession and the International Financial Architecture: Understanding Regulatory Relationships at a Time of Financial Crisis*. *Accounting Organizations and Society*, 34(6/7), 810-825.

- IFAC (2009). International Standard on Auditing 700 – *Forming an Opinion and Reporting on Financial Statements*. <http://www.ifac.org/system/files/downloads/a036-2010-iaasb-handbook-isa-700.pdf>
- Kandemir, H. K. (2013). *The EU law on auditing and the role of auditors in the global financial crisis of 2008*. International Journal of Disclosure and Governance, 10(3), 213–233.
- Kassem, R. and Higson, A. (2012) *The New Fraud Triangle Model*. Journal of Emerging Trends in Economics and Management Sciences, 3, 191-195.
- Kassem, R. (2014). *Detecting asset misappropriation: a framework for external auditors*. International Journal of Accounting, Auditing and Performance Evaluation (IJAAPE), 10(1)
- Khalili Somarin, F., Khalilpour, M., & Ramezani, J. (2022). *Factors affecting the detection of fraud in financial statements using structural equation modeling*. International Journal of Nonlinear Analysis and Applications.
- Kleinman, G., Lin, B. B., & Palmon, O. (2014). *Audit Quality: A Cross-National Comparison of Audit Regulatory Regimes*. Journal of Accounting Auditing & Finance, 29(1), 61-87.
- Ljutić, B., & Samardžić, R. (2022). *Continuous Fraud Assessment within the External Auditing*. Journal of Forensic Accounting Profession, 2(1), pp.43-54.
- Loft, A., Humphrey, C., & Turley, S. (2006). *In Pursuit of Global Regulation: Changing Governance and Accountability Structures at the International Federation of Accountants (IFAC)*. Accounting Auditing & Accountability Journal, 19(3), 428-451.
- López Combarros, J. L. (2000). *Accounting and Financial Audit Harmonization in the European Union*. European Accounting Review, 9(4), 643-654.
- Makkawi, B. and Schick, A. (2003), “*Are auditors sensitive enough to fraud?*”, *Managerial Auditing Journal*, Vol. 18 No. 6/7, pp. 591-8
- Martinis, M., Fukukawa, H. & Mock, T. (2011). *Exploring the role of country and client type on the auditor’s client risk assessments and audit planning decisions*. Managerial Auditing Journal, 26(7), 543-565

- Messier W. Glover S. and Prawitt D. (2012), *MP Auditing and Assurance Services*, 8th ed., McGrawHill, USA. P. 289
- Miller, T.C., Cipriano, M., Ramsay, R. (2011). *Do auditors assess inherent risk as if there are no controls?* *Managerial Auditing Journal*, 27(5), 448-461
- Miko, N., & Kamardin, H. (2015). *Impact of Audit Committee and Audit Quality on Preventing Earnings Management in the Pre- and Post-Nigerian Corporate*
- Needles, B. E., Jr., Ramamoorti, S., & Shelton, S. W. (2002). *The Role of International Auditing in the Improvement of International Financial Reporting*. *Advances in International Accounting*, 15, 181-201.
- Noh, M., Park, H., & Cho, M. (2017). *The Effect of the Dependence on the Work of Other Auditors on Error in Analysts' Earnings Forecasts*. *International Journal of Accounting and Information Management*, 25(1), 110–136.
- Porter, B., Hatherly, D. and Simon, J. (2014), *Principles of external auditing*. Wiley, Hoboken, NJ.
- Rasha Kassem and Andrew W. Higson (2016). *External Auditors and Corporate Corruption*.
- Rezaee Z. (2005), “*Causes, consequences and deterrence of financial statement fraud*”, *Critical Perspectives on Accounting*, Volume 16, pp. 277-298
- Richard Turpen and Haley Dyer (2015). *Working with external auditors: a successful relationship between internal and external auditors depends on collaboration an open communication to achieve the shard goal of effective audit service*. *Journal of Forensic Accounting Profession*, 2(1), pp. 73-84.
- Rezaee, Z. & Riley, R. (2010). *Financial Statement Fraud: Prevention and Detection*. John Wiley & Sons Inc.
- Roussey, R. S. (1992). *New Focus for the International Standards on Auditing*. *Journal of International Accounting Auditing and Taxation*, 5(1), 133–146.
- Samantha K., Gehazy M., (2010). *An empirical investigation of the use of ISA 520 “analytical procedures” among Big 4 versus non-Big 4 audit firms in Egypt*. *Managerial Auditing Journal*, pp. 882-911

- Sánchez Fernández de Valderama, J.L. (2008), “*Theory and practice in auditing I – Concept and methodology*”, 4-a edition, Edition Pyramid, Madrid
- Sharma, A., & Panigrahi, P. K. (2013). *A review of financial accounting fraud detection based on data mining techniques*. pp 1309.3944.
- Shbeilat & Al-Harasees, (2018) *International Standard on Auditing No. 260 and Audit Quality: Evidence from Jordan*. 2019 International Business Research 12(4):61
- Simunic, D. A., Ye, M., & Zhang, P. (2017). *The Joint Effects of Multiple Legal System Characteristics on Auditing Standards and Auditor Behavior*. Contemporary Accounting Research, 34(1), 7–38.
- Singh, K. and Best, P. (2016), “*Interactive visual analysis of anomalous accounts payable transactions in SAP enterprise systems*”, Managerial Auditing Journal, Vol. 31 No. 1, pp. 35-63
- Umar, H., Erlina, E., Fauziah, A., & Br Purba, R. (2019). *Audit quality determinants and the relation of fraud detection*. International Journal of Civil Engineering and Technology, 10(3).
- Zainudin, E. and Hashim, H. (2016), “*Detecting fraudulent financial reporting using financial ratio*”, Journal of Financial Reporting and Accounting, Vol. 14 No. 2, pp. 266-278.
- Wolfe, D., & Hermanson, D. R. (2004). *The Fraud Diamond: Considering Four Elements of Fraud*. The CPA Journal, 74(12), 38-42.
- Wilks, Thomas Jeffrey and Zimbelman, Mark F., (January 2004). *Decomposition of Fraud Risk Assessments and Auditors' Sensitivity to Fraud Cues*, pp 56-89
- Wibowo, D. (2021). *Expectation Gap in Surabaya: The Assessment Between Auditors With Audit Report Users*. Indonesian Journal of Social Science Research, 2(1), 1-9

Ηλεκτρονικές πηγές

www.soel.gr

www.ifac.org

<https://www.e-forologia.gr/>

<https://elte.org.gr/>

<https://www.pwc.com/gx/en/economic-crime-survey/pdf/pwc-latin-america-economic-crime-survey.pdf>

<https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/pdf/2016/03/fraud-survey-report.pdf>

<https://www.acfe.com>